

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1267920/5

בבית הדין הרבני האזורי רחובות

לפני כבוד הדיינים:

הרב ציון אשכנזי – אב"ד, הרב אליהו עמאר, הרב שמואל דומב

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יעקב קראוס)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד דנה גאוי - יטיב)

הנדון: חיוב כתובה במקום שהאשה מסרבת לגור בבית אחד עם הורי הבעל

פסק דין

בפנינו תביעת האישה בנושאי הכתובה הרכוש, לפיה תובעת:

- א. לחיוב האיש לשלם לה את כתובתה בסך 180,000 ש"ח.
- ב. לחיוב האיש להשיב לה כספים בסך 73,446 ש"ח כספים שלה אשר שימשו לכיסוי הלוואות פרטיות של האיש.
- ג. לחיוב האיש להשיב לה מחצית מהחזר הלוואה שפרע לאמו לאחר הנישואין מהכספים המשותפים בסך 9,800 ש"ח.
- ד. לחלוקת הכספים הנמצאים בחשבון המשותף לצדדים בסך 355,000 ש"ח בחלקים שווים בין הצדדים.
- ה. לאיזון זכויות הצדדים בנוסף לחיוב כתובתה.

רקע

בני הזוג נישאו ביום 4/9/18.

ביום 14/6/19 נולד בנם ע'.

ביום 10/5/20 עזבה האישה את הבית, ועברה להתגורר בבית הוריה.

ביום 11/10/20 הגישה האישה תביעת גירושין כרוכה בה ביקשה לכוון את משמורת הבן לחלקת הרכוש ביניהם, ואף את תביעתה לחייב את האיש בכתובתה בסך 180,000 ש"ח.

לעומתה, האיש ביקש לדחות את תביעת האישה, וביקש לשלוח את בני הזוג לשלום בית מאחר ולטעמו ניתן היה לגשר על הפערים.

לאור התרשמות ביה"ד על עומק הקרע ביניהם הביא ביה"ד את הצדדים להסכמה על סידור הגט לאלתר, ושאר התביעות ידונו לאחר סידור הגט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביום 3/1/21 סודר גט בין הצדדים.

טענות האישה לחיוב כתובה.

האישה מיקדה את טענותיה בשני נקודות עיקריות.

- א. אי יכולתה להמשיך להתגורר בבית אחד יחד עם אמו של האיש.
- ב. התכתבות שנמצאה על ידי האישה במחשבו של האיש, בה הוא מתכתב עם אישה זרה.

טענות האיש לפטור עצמו מכתובת האישה.

- א. האישה היא אשר יזמה את הגירושין, ועשתה כל אשר לאל ידה לסכל את נסיונות האיש לשלו"ב.
- ב. האישה מורדת מאחר והיא אשר עזבה את הבית.
- ג. האישה מחלה לאיש על ההודעה ואין מקום לאזכר אותה שוב.
- ד. הצדדים נישאו על דעת שיתגוררו בבית הורי האיש.
- ה. חובת ההוכחה לתביעת הכתובה מוטלת על האישה מאחר והאיש הינו המוחזק.
- ו. האיש היה סבור שאין מחייבין כתובה בימינו.
- ז. האישה שימשה עם בעלה בימי נידתה ובכדי שלא יהיה חוטא נשכר יש להפסידה כתובתה.

א. טענות האישה להתכתבות האיש עם אישה זרה.

האישה האריכה בסיכומיה (ואף בחקירת האיש במהלך הדיון) בנסיונה להוכיח כי התכתבות אשר נמצאה על ידה במחשבו של האיש, בינו לבין אישה זרה, הכוללת תיאורים של התנהלות בינו לבין שאינה עולה בקנה אחד עם היות האיש נשוי. מהוות הוכחה חד משמעית כי לאיש קשר מהותי עם אותה אישה, אשר הרחיק הרבה מעבר להתכתבויות בלבד, וכי לטעמה הינה ה"פילגש" של האיש. כמפורט באורך בסיכומי האישה, ואף בפרוטוקול הדיון מיום 17/10/21.

האיש לעומתה מכחיש כי קיים קשר כל שהוא בינו לבין אישה זרה, ולטענתו ההתכתבות שנמצאה על ידי האישה, נעשתה ברגע של חולשה מתוך דכדוך שהוא היה שרוי בה בעת ההיא לאור יחסיו המעורערים עם אשתו, אולם הינה ההתכתבות היחידה אשר התקיימה ביניהם, ומלבדה לא הייתה שום התכתבות נוספת, לא לפני ולא לאחריה, ובוודאי שמעולם הוא לא נפגש עם אישה זרה.

אף כי הנראה לביה"ד כי שקר ענה האיש, ובניגוד לדבריו, מתוכן ההודעות שהובאו לעיון ביה"ד עולה כי אכן היו התכתבויות נוספות בין האיש לאישה זו, בוודאי קודם להתכתבות אשר מצאה האישה. אולם, ביה"ד אינו סבור כי היו מפגשים פיזיים ביניהם, על אף כי ייתכן שהאיש לא היה מונע עצמו מלפגוש בה, אולם ככל הנראה משודע לה כי האיש הינו נשוי, היא התחמקה (בטענה כי היא נפגשת עם חברות וכד') וסירבה להיפגש עימו, כעולה מתוכן ההודעות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף לכך ביה"ד מקבל את טענת ב"כ האישה, כי האישה מחלה על התכתבות זו, ולאחריה היא הסכימה לשוב ולחיות עם האישה. ולפיכך לא ניתן לקבוע כי התכתבות זו, הינה הגורם לגירושי בני הזוג, ולחייב את האישה בתשלום כתובת האישה בגין התכתבות זו.

ולפיכך למרות ששני הצדדים בחרו להאריך רבות בנושא זה, ביה"ד אינו רואה צורך להרחיב ולדון בכך.

אולם הנראה לביה"ד, כי אכן יסוד הגירושי ומחלת הקרע בין בני הזוג לא נובעים מהתכתבות זו, על אף כי האישה עזבה את הבית מתוך מריבה סביב מציאת האישה את אותה התכתבות, אולם קדמה לכך מרידות רבה של האישה, ממגורי הצדדים בבית הורי האישה, ולמרות שהם התגוררו בקומה העליונה, הדבר לא מנע מחמותה להיכנס תכופות לחדרם ו"לחטט" לה במגירותיה האישיים, והיעדר הפרטיות יחד עם תחושתיה כי בעלה מבכר את אמו על פניה, הם שגרמו לחיכוכים רבים ביניהם עד שהאישה לא יכלה שאת עוד.

וכמופיע בטענותיה לאורך כל הדיונים, כי חיייה בבית חמותה ללא פרטיות מינימאלית, עת חמותה נכנסת לחדרם של בני הזוג, "ומחטטת" במגירותיה האישיים של האישה, והאישה אסרה על האישה לפנות לאמו ולבקש ממנה שלא להיכנס לחדרם ולא לחדור לפרטיותם. בנוסף התעוררה בה אש הקנאה לא אחת בתחושתה כי בעלה מבכר את אמו על פניה, כאשר אמו לא חשה בטוב (בזמן שכאבה לה האוזן), והוא התלווה עימה למיזון, לעומת זאת כאשר היא (האישה) לא חשה בטוב במהלך ההריון, שלח אותה בעלה בגפה לערוך את הבדיקות בביה"ח ולא "טרחה" לבוא עימה ולגלות דאגה כלפיה כפי שגילה כלפי אמו, בנוסף לטענותיה כי הוא היה עושה קידוש לאמו למטה ומותיר אותה למעלה.

ואף לאחר שעזבה את הבית, הסכימה האישה למחול לבעלה על "מעידתו" בהתכתבות עם אשה זרה, וניסתה בכל כוחה למצוא את הדרך להשיב את השלום ביניהם, אולם אחת שאלה ממנו, והוא לעזוב את בית הוריו קודם חזרתה לחיות עימו, תוך בקשתה שישכרו דירה אפילו בצמידות לבית אמו, אולם האישה עמדה איתן בדעתו לא לעזוב את בית הוריו, ואף לא שעה לעצות המטפל הזוגי אליו הלכו בני הזוג לערוך שינויים (להציב דלת ביניהם, לבנות מדרגות וכד') בבית הוריו על מנת לחצות את הבית באופן שישמור על פרטיותה של האישה, והוא סירב. עד שהמטפל לא מצא דרך לסייע בידם.

יצוין עוד, כי במהלך הדיון הראשון שהתקיים בפנינו הקשה ביה"ד בפני האישה על התנהלותו, כי אדם הרואה את ביתו הולך להתפרק בשל המגורים בבית הוריו, מדוע לא ישכור דירה להציל את ביתו. ותשובתו לביה"ד הייתה (שורה 312 לפרוטוקול) "למה שישכור בית ונשלם 60,000 ש"ח שכ"ד, כשעוד 3 חודשים אנחנו יכולים למצוא בית לאמא שלי". הרי שלמרות ניסיונותיו של האישה לקושש תירושים שונים על סירובו לשכור דירה. באמירתו זו, כי לכל המרבה הייתה כוונתו לשכור דירה לאמו, מוכיחה מעל לכל ספק כי מעולם לא עלה בדעתו לעזוב את בית אמו.

ב. האם בזכות האישה להתנגד להמצאות חמותה בביתה

כתב הרמב"ם הלכות אישות (פרק י"ג):

"האומר לאשתו אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך אחיך ואחיותיך שומעין לו, ותהיה היא הולכת להם כשיארע להם דבר, ותלך לבית אביה פעם בחודש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובכל רגל ורגל, ולא יכנסו הם לה אלא אם אירע לה דבר כגון חולי או לידה, שאין כופין את האדם שיכנסו אחרים ברשותו. וכן היא שאמרה אין רצוני שיכנסו אצלי אמך ואחיותיך ואיני שוכנת עמהם בחצר אחת מפני שמריעין לי ומצירין לי שומעין לה, שאין כופין את האדם שישבו אחרים עמו ברשותו.”

ובשו"ע אבן העזר הלכות כתובות (סי' ע"ד) כתב וז"ל:

”וכן היא שאמרה אין רצוני שיבואו לבית אביך ואמך, אחיך ואחיותך, ואיני שוכנת עמהם בחצר אחד, מפני שמריעין לי ומצירין לי, שומעין לה. וכתב הרמ"א, ודוקא שנראה בבית דין שיש ממש בדבריה, שהם מרעין לה וגורמין קטטה בינה לבעלה, אבל בלאו הכי, אין שומעין לה...”

ובביאור הגר"א (שם סק"ד) דהלימוד הוא מכתובות ק"ג ע"א אם הייתה טוענת וכו' שכופין אותם ליתן לה בבית אביה. וכוונתו למשנה שם שאין היורשים נותנים מזונות אלמנה אלא כשהיא בבית בעלה, ומ"מ אם היא יוצאת מבית בעלה מחמת טענה, כגון מפני שהיא ילדה והם ילדים, זנים אותה והיא בבית אביה.

הרי שאם יש לאישה טענה מבוררת המתקבלת על הדעת שמחמת טענה זו היא אינה יכולה להמשיך לשכון בביתה, שומעין לה. ומזה למד הריטב"א דאישה שעזבה את בעלה מחמת סיבה מבוררת חייב הבעל להמשיך ולזונה, (כמובא סי' ע' ס"ב).

וכן דעת הרי"ף בתשובה הביאה רי"ו במישרים ומהר"ם בשם רב פלטוי גאון, דהיכא שהם רגילים להתקוטט עימה או לצערה, אף אם לא מכניסים קטטה בינה לבין בעלה, יכולה היא לעכב עליהם מלהכנס לביתה.

ובערך השולחן הביא בשם תשובת הרשב"א (ח"ד סי' קס"ח) דבודאי יכולה אישה לומר לבעלה איני דרה עם אנשים שמצערים אותי, שאפילו הבעל אינו רשאי לצערה, כ"ש שתדור בין מי שמצערין אותה וכו', ומשמע להדיא דאפילו אין גורמין קטטה בינה לבין בעלה, אם מצערין אותה יכולה לומר לבעלה איני דרה עם אנשים המצערים אותי.

ובשו"ת שואל ונשאל (ח"ב סי' ג') הוסיף דכן נראה דעת השו"ע שהשמיט הא דגורמין קטטה. ושכן דעת מרן בסי' ע' ס"ב שכתב אם באה מחמת טענה שהיא בשכונה שיוציאו עליה שם רע וכיו"ב חייב לזונה, הרי שבדברים המוכחים כי האישה נמצאת במצור ובמצוק, עומדת לה הזכות לסרב להמשיך לחיות בסבל זה אף בלא שיתווסף לכך קטטה בינה ובין בעלה, ועוד שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת.

אולם בשו"ת דבר משה (אמרליו) הביא את דהרמב"ן (מיוחסות סי' ק"ב) כתב, "יכולה היא שתאמר איני דרה עם אנשים שמצערין אותי - ומכניסים קטטה ביני ובין בעלי". והעלה מהא שלא כתב הרמב"ן דיכולה לומר איני דרה עם אנשים המצערים אותי, והוסיף לכתוב ומטילין קטטה ביני לבין בעלי. מוכח שבכדי לזכות את האישה, הטיל הרמב"ן תנאי בטענה שצריכה לטעון שבנוסף לכך שהם מצערים אותה הם אף מכניסים קטטה בינה לבין בעלה, ולא די שמצערים אותה בלבד. וכן נראה בהדיא בדברי הה"מ (י"ג מהל' אישות סי"ד) שכתב אם נראה לב"ד שהם מריעין ומצירין לה, וגורמים קטטה עם בעלה, הדין עימה וכו'. הרי לפניך שגם לדעת הה"מ רק בהתקבץ שני התנאים יחדיו מקבלים את טענתה. ועפ"י דברי הה"מ אלו כתב הרמ"א שהם מריעין לה וגורמין קטטה בינה לבין בעלה, אבל בלא"ה אין שומעין לה.

וכן פסק בשו"ת איש מצליח חלק ג' (משפט וצדק סי' לג) כתב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין להרב משכנות הרועים מערכת ד' אות כ' שהאריך מאד והעלה בשם הפוסקים שצריכה לטעון שתי טענות, שקרובי הבעל מצערים אותה, והב' שמסבבין קטטה בינה ובין בעלה וכו', וכ"ז צריך לברר בירור גמור ולא בחוקי האומדנות, כיון דאיכא דררא דממונא והגלות הבן מעל שלחן אביו שהבעל הוא הנק' מוחזק וכו'. ולבסוף כתב: ואם לא אפשר להו לברר מעמידין להם איש או אשה נאמנים וכו' ע"ש היטב. אבל מורנו הרב ערך השלחן זצ"ל הוכיח מתשו' הרשב"א דאפי' אין גורמין קטטה בינה לבין בעלה אם מצערים אותה בלבד יכולה לומר לבעל איני דרה עמהם ע"ש. ומ"מ גם לדבריו הא מיהא בעי' בירור גמור ולא באומדנא וכמ"ש המשנה ר"ז ו"ל ואין בזה חולק.

ובברית כהונה, תמה על דעת המצריכים שתטען האישה גם שמצערין אותה וגם שמרגילין קטטה בינה לבין בעלה, שהסברא סותרת את דבריהם, מאחר וקיי"ל לחיים ניתנה ולא לצער. ואין הדעת סובלת, שתהיה האישה מחוייבת להמשיך ולחיות חיי צער, בבית מלא ריב ומדון.

ובאמת לכאורה קשה להבין את דעת הרמב"ן, אשר מצריך שגם יריעו לה וגם יגרמו קטטה בינה לבין בעלה. וכי אישה המתעלה על עצמה ולמרות הקשיים והצער שמצערים אותה בני משפחת האיש היא נמנעת מלריב איתו, נעניש אותה על מדותיה היפות, ונגזור עליה להמשיך להצטער. עאכ"כ לאור דברי הרשב"א שאף תחת יד בעלה אינה צריכה לסבול, ודברי הברית כהונה שלחיים נתנה ולא לצער.

ובאמת מעיון בדברי הרמב"ן הנראה כי אף לדעת הרמב"ן די לה שתטען שמצערין אותה, על מנת שנקבע כי לחיים ניתנה ולא לסבל, והדברים ק"ו (כפי שכ' הרשב"א), ומה אם בעלה מצער אותה טענתה טענה, כשבני משפחתו מצערין אותה על אחת כמה וכמה.

שכן דברי הרמב"ן הינן תשובה לשאלה שנשאל, באישה שעזבה את ביתה לאחר שבעלה הכה אותה, וטען הבעל כי מקללתו בפניו, והיא מכחישתו וטוענת שחמותה מחרחרת ריב בינו ובינה ומסובבת הכאותיה, וע"כ אינה רוצה לדור עימה בחצר אחת, ונשאל הרמב"ן האם יכולים להשביעו שלא יכנה שוב.

ולמעשה עיקר השאלה לכאורה לא עסקה בחיובי האיש או האישה, אלא בנסיון לחפש פתרון שיוכל להקנות בטחון לאישה לחיות במחיצת בעלה בלא לחשוש מפניו.

ובראשית תשובתו כתב וז"ל:

אין לבעל להכות ולענותה, דלחיים ניתנה ולא לצער. ואדרבא, צריך לכבדה יותר מגופו. ואם טען, שהיא מקללתו, ב"ד חוקרין ושואלים לשכנים, מי הגורם. ואם הוא מכה ומצער אותה שלא כדין, והיא בורחת, הדין עמה. שאין אדם דר עם נחש בכפיפה. זכר לדבר הגר... ולמרות האמור, שאין יכולין להשביעו אלא גוערין בו ומייסרים אותו. ומודיעין אותו שאם יכנה יחייבוהו להוציא וליתן כתובה.

ובסוף דבריו כתב:

"וגם אם אינה רוצה לדור עם חמותה, יכולה היא שתאמר לבעל, איני דרה עם אנשים שמצערים אותי, ומרגילים קטטה בינה ובין הבעל. או שלא יבואו אמו ואחיותיו בגבולה, או שירחקנה מגבולם".

ולמעשה שעיקר השאלה שבאה בפניו, הייתה בנסיון למצוא פתרון, לשבר ידי רשע אשר היה מכה את אשתו, ולאחר ששלל את היכולת להשביעו הציע הוא את הדרכים להשיב את השלום למעונם של בני זוג אלו. וכתב שבזכותה לתבוע שלא יבואו אמו ואחיותיו בגבולה. ומ"ש "איני

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דרה עם אנשים שמצערם אותי, ומרגילים קטטה", אין כוונתו לכאורה להתנות שצריך את שתי הטענות, אלא זה היה המעשה שבא בפניו, ולפיכך פירט את טענת אותה אישה, אבל בנושיו דעלמא אה"נ לכאורה די לה שתטען שמצערם אותה. תדע, שהרמב"ן גופו הביא בתשובה זו את כל סברותיהם של הסוברים די שתטען שמצערם אותה, שכתב "דלחיים נתנה ולא לצער", "ואם הוא מצערה שלא כדין והיא בורחת הדין עימה", "ואין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת", ומשכך לא סבירא מילתא שבסוף דבריו הוא יתעלם מכל קביעותיו אלו ויצריך שתבוא בשתי הטענות יחד.

העולה מן האמור כי בזכותה של האישה להימנע מלחיות עם אמו ואחיותיו של האיש.

ג. האם יש נפק"מ בין הם באים אליה להיכא שהם גרים יחד

ואם יעלה על ליבך לחלק בין דרישת האישה שלא יכנסו לביתה, שבזה דיברו הפוסקים הנ"ל, לבין מקרה דנן שהם מתגוררים יחדיו בבית הורי האיש, והאישה תובעת שישכור לה בית המיועד לבני הזוג לבדם, עיין ביד רמ"ה (הובא באוצה"פ) שכתב שאישה התובעת את בעלה שישכור לה מדור הדין עימה ואינה חייבת לגור עם חמותה. וכתב דכבר אמרו (במעשה תורה ד' המוכא בכלבו) "אם יגור זאב עם כבש - תדור כלה עם חמותה" וכתב שאם דין זה נאמר בשנים עברו, כ"ש בשנים הללו שרבו המחלוקות.

ובלב מביין (להר"מ בירדוגו סי' קכ"ו) כתב דאדרבה, מגורים משותפים חמורים יותר מכניסתן לביתה מעת לעת, ומחזקים את זכותה להתנגד אף בלא טענה, שכתב במש"כ הרמ"ו והטור באומרת אל יכנסו לתוך בתי וכו' ואיני שוכנת עמהם בחצר אחד, ולא כתבו ואיני דרה עמהם בבית אחד מפני שמרעים לי וכו' ומשמע דדירת קבע לא בעיא טענה דמריעין לי, דמסתמא יש לה צער. ואף כי בכה"ג שהיא באה בגבולם, היא אינה יכולה למנוע מהם לשהות בביתם. מ"מ בוודאי יכולה היא לתבוע שישכור לה מדור משלה.

ואף שכתב הראב"ד על דברי הרמב"ם (המוזכרים לעיל) ששומעין לה שלא יבואו ברשותה. כתב הראב"ד. אימתי, בזמן שהן באות בגבולה, אבל אם היא באה בגבולן אין מוציאין אותם בשבילה ממקומן, אע"פ שהמדור שלו ואין להן בו זכות, הואיל והוא רוצה בעמידתם, אבל מבקשים ממנו לסדר להן עניין שלא יצערו אותה בדירתן. ולכאורה עולה מזה כי היא אינה יכולה לתבוע ממנו שישכור לו מדור.

אולם בשו"ת דברי ריבות סי' קמ העלה שרוב הפוסקים חולקים על הראב"ד, ובסו"ד כתב:

"כך הוא עיקר הדבר שאם נראה לב"ד שהם מריעין ומצירין לה וגורמין לה קטטה עם בעלה הדין עמה, ואם לאו לא כל הימנה ובזה יפה כח הבעל מכחה לפי שהמדור הוא של בעל ואינה שלה ולפיכך אינה יכולה למחות על ידן אלא בטענ'... הרי שדחה דברי הראב"ד דאף על גב שרחל באה לגבולם אם נראה לבית דין שלאח חמותה גורמת הקטטה מוציאין לה מביתה של רחל. וודאי דסמכין על דברי הרב המגיד, דקיימא לן הלכתא ככתראי... כל שכן דבנדון דידן, מסכימים לדעת אחד, פוסקים קדמונים גם אחרונים כמו שכתבתי לעיל. וכן נראה מתוך דברי רב אלפס, שלא חלק בין היא באה לרשות חמותה, או חמותה באה לרשותה. שכתב בתשובה, אם נתקוטטה אשה עם חמותה ולא רצתה לדור עמה, וכן אם קבל הבעל וטען שיש עליו הפסד בדירת חמותו עמו, ולא התנו בשעת קדושין שידורו עמהם, יש מן הדין להוציאם או לא."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העולה: דבכל מקום שהאישה באה מחמת טענה הדין עימה, ויכולה היא לתבוע את בעלה שישכור לה מדור שלה. ולפיכך ביה"ד מקבל את טענת האישה שציערתה חמותה, וממנה היא בורחת.

והעירני ידי"נ הגרש"ד שליט"א דאף אם מצינו לחייבו במזונותיה בזמן שהיא אינה עימו, מאן יימא לן שיש לחייבו גם בכתובתה היכא שדרשה להתגרש הימנו.

ובאמת דהדבר נראה פשוט בעיני דחיובים אלו כרוכים זה בזה, שלעולם אישה העוזבת את בית בעלה יש להחשיבה כמורדת, וזוהי מפסדת מזונותיה (לאחר התראה וכו') - ובוודאי שההתראה והזמן שקבעו חז"ל נקבעו על מנת להותיר לה את האפשרות לחזור בה ולתקן דרכה כפי שהוכחתי בכמה מקומות). אולם היכא שעוזבת מחמת טענה אינה נחשבת כמורדת, ואדרבה האיש ייחשב למורד בזה שעל ידי מעשיו מרחיק ממנו את רעייתו וגורם לה לשבת בודד, ובוודאי במקרה דידן שהאיש מנע עצמו בכל תקופה זו מכל חיובי האיש לאישתו, שיש להחשיבו כמורד החייב בכתובת אשתו.

אולם לרווחא דמילתא אביא מעט מדברי רבותינו שמזונות וכתובה חד הם.

בטור אהע"ז סי' צ"ג שכתב "מחלה כתובתה לבעלה הפסידה מזונותיה. ודוקא אחרי מותו אבל בחייו ניזונת אע"פ שמחלה". ובב"י שם כ' דמ"ש הטור ודוקא אחרי מותו וכו' היינו לדעת רש"י והרא"ש והרמב"ן והרשב"א. אולם לדעת הרמב"ם אין לה מזונות אף בחייו. ובשו"ע הביא את דעות הראשונים שבחייו יש לה מזונות, ויש מי שאומר שאף בחייו הפסידה מזונות. ומאחר דקיי"ל דסתם ויש הלכה כסתם, הרי שהשו"ע פסק כרש"י וסיע' שאף שהפסידה כתובתה לא הפסידה מזונותיה. ובב"ש (שם ס"ק י"ט) ביאר, דחיוב המזונות אינו מחמת הכתובה ולפיכך אינה מפסדת מזונותיה למרות שמחלה כתובתה. העולה מדבריו שיסוד מחלוקת הראשונים, האם המזונות הינן תקנה נפרדת שאינה קשורה לכתובה, וכשמחלה כתובתה הפסידה מזונותיה, א"ד שהמזונות הינן חיוב נוסף שאינו מדיני הכתובה, אלא תיקנו מזונות תחת מעש"י, ולפיכך אף שהפסידה כתובתה לא הפסידה מזונותיה אף בחייו.

אולם מדברי הב"ח שכתב "דברוצה לקיימה וכו' אשמועין הכא דאע"פ שמחילתה מחילה ואין לה כתובה, אפ"ה יש לה מזונות כל זמן שמעוכבת בשבילו להנשא, כמו בספק מגורשת". הרי דס"ל שלכ"ע כל דיני המזונות נובעים מהכתובה ולכ"ע היכא שאיבדה כתובתה איבדה גם את זכותה למזונות. אולם לדעת רש"י והרא"ש תקנה חדשה יש כאן מדין מעוכבת מחמתו, (שרבים מהפוסקים ס"ל דחיוב זה הינו מדיני מזיק). ועיי' בפד"ר (כרך ח' עמ' 352) להדרח"נ צימבליסט שכתב להדיא "אבל עוברת על דת אינה מפסדת כתובתה בלא התראה, ולכן יש לה כתובה וה"ה מזונות דמזונות תנאי כתובה הם וכל זמן שיש לה כתובה יש לה מזונות." וכן בפד"ר (כרך ד' עמ' 358) להגר"י ניסים הגר"ב זולטי והגר"ש אלישיב, שהעולה מדבריהם בעוברת על דת שלא התרה בה שלא הפסידה כתובתה ולפיכך לא הפסידה גם מזונותיה. דס"ל שמזונות הינם מתנאי כתובה וכל זמן שהוא חייב בכתובתה הוא חייב במזונותיה.

העולה מהאמור דתפסו עיקר כדעת הב"ח בהבנת מחלוקת הרא"ש והרמ"ו, וס"ל דלכ"ע חיוב המזונות הינו מתוך חיוב הכתובה. ולפי"ז הרי הדבר ברור כי בכל מקום שחייבוהו במזונותיה, הרי שהוא חייב בכתובתה.

ונלענ"ד לומר, דאף לדעת הב"ש שמזונות אינם מתנאי כתובה, ולכאורה לפי"ז אין בחיוב המזונות להוכיח על חיוב הכתובה, מ"מ אכתי לא מצינו בשום מקום שחייב במזונותיה ואינו חייב בכתובתה. ואולי טעם הדבר הוא, דאף אם נאמר שחיוב המזונות אינו מחיוב הכתובה, ס"ס הינם מכח תקנת חז"ל אשר קבעו מעש"י תחת מזונותיה, ותקנה זו אף לסוברים דאינה מכח חיובי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכתובה, אולם הינה סוף סוף הינה מכח חיובי הנישואין, והיכא שהאישה מורדת הרי הפסידה גם מזונותיה ועל אף שזכות זו אינה מכח הכתובה אלא מזכויות האישה מהנישואין אולם במורדת לא מפסידה "רק" את כתובתה, אלא כל הזכויות העולות מהנישואין. ועל אף שהם חיובים שונים חז"ל כרכו חיובים אלו יחד. העולה מזה, דהיכא שהאישה היא המורדת וקיי"ל דחייב הוא במזונותיה, הרי הדבר מוכיח שחז"ל הותירו עליו את כל חיובי האישות, ובכללם הן את חיוב הכתובה והן את חיוב המזונות.

וככל והאיש עומד על דעתו להמשיך ולהתגורר בבית הוריו, באופן שהאישה אינה יכולה לחיות עימו שם ואינו שת ליבו לסבלה של אשת חיקו, בוודאי איננו יכולים לומר לה להמשיך לשבת אלמנה חיה בבית אמה עד בוא לחננה, ולאחר שהיא פנתה לייעוץ וניסתה בכל כוחה לשכנע את בעלה לשכור דירה, והוא ממאן בכל עוז, הרי בוודאי בכה"ג יש לקבוע כי הגירושין יצאו ממנו, ועומדת לאישה הזכות לתבוע את גיטה וכתובתה.

וכן מצאתי פס"ד להרב כ"ץ (הובא בפסיקת בתי הדין הרבניים והחוקים עמ' 136) באישה שהסכימה עם בעלה לעבור להתגורר בחו"ל אולם לא איתדר לה והיא שבה ארצה, ולאחר שנו"נ שם כיד ה' הטובה עליו, העלה "שאוּמַנִּים האישה אינה מורדת בזה שאינה יורדת אחריו מאחר ומשום מצוות א"י עומדת לה הזכות לחזור בה מהסכמתה. אולם גם האיש אינו נחשב למורד מאחר ויצא ברשותה ואין לחייבו לשוב, והוא רשאי לגרשה אלא שחייב בכתובתה וכל עוד שאינו מגרשה הוא חייב במזונותיה". ומדבריו לומדים אנו שתי נקודות חשובות, האחת, שחיוב המזונות הינו מתוך חיוב הכתובה. ב'. שאף במקום שהאיש רשאי להתגורר ללא אשתו ואינו נחשב מורד ע"ז, מ"מ חייב בכתובתה ומזונותיה. והדברים ק"ו לנדר"ד בו יש להחשיב את האיש כמורד, מאחר והעלנו שהדין עם האישה שאינה יכולה להתגורר בבית הוריו ועליו לדאוג לה למדור ראוי, ומאחר והוא סירב הרי נותר חיוב הכתובה עליו. וממ"ש שהעלו הפוסקים שחייב במזונותיה, כוונתם כל עוד שלא התגרשו, אולם משהתגרשו הוא חייב בכתובתה.

עוד מצאתי בשו"ת לר' יעקב בטאן חאה"ע ז"ס י"ב, שדן באדם אשר מחמת דוחק הפרנסה הוכרח להגר ממקומו לעיר מרכאש, אולם האישה לא יכלה לעבור עימו מסיבות בריאותיות אשר התבררו בפני ביה"ד. והביא להרב כרם שלמה ז"ל שכתב דאע"פ שאין חיוב מזונות לאישה אלא כשהיא יושבת תחתיו ומשמשתו, מ"מ אם היא באה עליו בטענה ודאי שלא הפסידה מזונותיה. וכתב הרב ז"ל מאחר וכרם שלמה הוכיח את דברו מהריטב"א ז"ל ומהריק"א וראב"ה ז"ל שהוב"ד במרדכי - מי יכול לחלוק עליהם שמא ישרפוהו בהבל פיהם, ומשם נלמוד לנדר"ד כיון דהאשה זמילה יש בידה קב"ע שיש לה סכנה גדולה אם תבוא לעיר מראכש מטעם הנ' א"כ ודאי הוא דהבעל חייב במזונותיה ואם רוצה לגרשה חייב בכתובתה (עכ"ד הרמב"ם מוה"ר רפאל מסעוד אבן מוחא נר"ו). הרי לפנינו שאישה שאינה יושבת תחת בעלה מחמת טענה הבעל חייב בכתובתה. ואף כי תלה הגירושין ברצון הבעל, שכתב ואם רצה לגרשה חייב בכתובתה, כבר כתבתי לעיל שבוודאי שכל עוד והוא לא משנה מקומו בלא טענה בוודאי גם לאישה עומדת הזכות לתבוע גיטה וכתובתה.

והעולה דלדעת כל הפוסקים חיוב המזונות והכתובה חד הם, ואף לדעת הב"ש הדין כן כדלעיל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. טענת האיש שעל דעת כן נישאו

אולם בפנינו טענת האיש (סעיף 15 לסיכומיו) כי נישאו על דעת שיתגוררו בבית הוריו. ולפיכך לכאורה איבדה האישה טענתה, ואין לה להלין כי אם על עצמה. ולמעשה במהלך הדיונים בפנינו האישה לא הכחישה זאת:

"כשהכרתי אותה ממש בהתחלה אמרתי לה שההורים שלי מבוגרים, ואני בן זקונים, ואין לי כסף לשכור בית, ואמרתי לה שאני לא מתכוון לעזוב את רחובות בתקופה הקרובה....

ביה"ד לאשה: טוען כ' (הבעל) שהוא התנה איתך לפני הנישואין שאתם תגוררו אצל אמא שלו?

האשה: נכון, גרנו שם חצי שנה אצל הנישואין, הוא אמר שנגור שם רק תקופה מסוימת".

ש. כשהתחנת ידעתם שאתם הולכים לגור אצל אמא שלו?

ת. כן, כמה חודשים".

הרי לפנינו הודאת האישה כי סברה וקיבלה קודם הנישואין לגור בבית הוריו, ולכאורה לפי מ"ש לעיל בשם הדברי ריבות שכתב "אם נתקוטטה אשה עם חמותה ולא רצתה לדור עמה וכן אם קבל הבעל וטען שיש עליו הפסד בדירת חמותו עמו ולא התנו בשעת קדושין שידורו עמהם יש מן הדין להוציאם או לא". העולה מדבריו לכאורה דהיכא שהתנו ביניהם אינה יכולה האישה לשוב ולהלין על כך.

ולמעשה בפד"ר כרך ד' (עמ' 138) כתבו הרבנים י' בן מנחם, ע' הדאיה, וי' הדס, דהיכא שהתנה עימה קודם הנישואין שתדור צרתה עימה אינה יכולה לחזור בה. ובפד"ר כרך ב' (עמ' 362) הרבנים הרצוג, הדאיה, ואלישיב ע"ה, באישה שהתנה בעלה עימה קודם הנישואין, והיא חתמה על הסכמתה שתדור עם חמותה בכפיפה אחת בלי שום טענות ומענות כלל. ופסקו דחשיב כסברה וקיבלה על עצמה לסבול מריבות וקטטות מצד חמותה, שהרי אפשר לחזות מראש תוצאות כאלה שתתעוררנה ביניהם. למרות זאת הוסיפו וכתבו, דאם יתברר שבעלה מעביר עליה את הדרך, והוא מתעבר על ריב להחזיק ידי אמו, והוא מתקוטט עי"ז עם אשתו תדיר, עד שנוצר מזה שנאה בין בני הזוג, על כיוצא בזה מסתבר שמעולם לא סברה וקיבלה להיות שנואה על בעלה, ולחיות חיי צער תמידי, ויש לדון שבכה"ג יכולה לומר סבורה הייתי שהבעל כאשר יראה שאמו מחפשת עלי עלילות יתבע עלבוני ויגן עלי, וע"ז לא קיבלתי מעולם... ובאופן זה העלו שהדין עם האישה, ואפשר לחייב את הבעל לשכור לה מדור.

ובמה שפסקו דהיכא שהתנו ביניהם קודם הנישואין לדור בביתם שוב אינה יכולה האישה לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ואיני יכולה עוד, למדו זאת מתשובת הרי"ף שכתב:

"זאת אשיב הנה האדון ראש המדברים רבינו הגדול הרי"ף ז"ל בתשו' סי' רל"ה כ' אם נתקוטטה האשה עם חמותה ולא רצתה לדור עמה, וכן בקובל וטוען שיש עליו הפסד בדירת חמותו עמו ולא התנו בשעת הקידושין שידורו עמהם, יש מן הדין להוציא או לא. תשובה, המנהג בכל בתי דינין שמי שמפסד בכך שומעין לו, ונותנים לו אשה נאמנת שתעמוד עמהם עד שיתברר להם ממי תתגלגל המריבה ודוחין אותה מפני חבירתה"

ומהא דסתם הרי"ף ולא כתב, שאפילו התנו ביניהם דוחין אותה מפני חברתה, הוכיחו הפוסקים דס"ל להרי"ף דאם אכן עשה תנאי קודם הנישואין התנאי מועיל, והיא אינה יכולה לחזור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בה. אולם היכא שלא התנו בפירוש, אף שהיה הדבר ברור לה קודם הנישואין שתגורר חמותה אצלה, ולאחר הנישואין לא איתדר להו, בוודאי שיכולה לומר סבורה הייתי ואיני יכולה. שהדין עימה, דהלא בכעין זה נשאל הרי"ף, שהיו בני הזוג דרין יחדיו וכבר מזמן החתונה ידעה האישה כי שם יגורו, אלא שלא התנו על כך בפירוש, ועתה האישה אינה רוצה לדור עמהם עוד. ובזה פסק הרי"ף כיוון שלא התנו - הדין עימה. וא"כ ה"ה בכל מקום שלא התנו בפירוש קודם הנישואין להתגורר בבית הוריו, דיכולה האישה לומר סבורה הייתי שביכולתי לקבל, אולם איני יכולה עוד.

במקרה זה, ברור שהאישה ידעה כי הם מתעתדים לדור בבית הוריו, מאחר והם התגוררו שם עוד קודם נישואיהם, ואף שותחו על כך כמופיע בפרוטוקול הדיון מיום 17/10/21:

ת. לקחתי הלוואות והכל היה שקוף בעיני, וגם אמרתי לה שההורים שלי מבוגרים ואם היא לא רוצה לגור ברחובות אני לא רוצה את הקשר הזה.

ביה"ד לאשה: טוען כ' (הבעל) שהוא התנה איתך לפני הנישואין שאתם תגורו אצל אמא שלו?

האשה: נכון, גרנו שם חצי שנה אצל הנישואין, הוא אמר שנגור שם רק תקופה מסוימת.

האשה: הוא אמר שנגור שם כמה חודשים ואז נצא לקנות בית, ואמא שלו תעזור לנו גם לקנות בית.

הבעל: זה לא נכון, גם כשהלכנו לטיפול זוגי, הרגשתי שהיא והמטפל עושים נגדי יד אחת, וכשאני בא אם כאילו תיכננו יחד משהו,

הרי שהאישה אף הודתה בפנינו שהתנו ביניהם שיתגוררו בבית הוריו, ולפי"ז לכאורה אינה יכולה לטעון סבורה הייתי וכו'.

אולם האישה טוענת כי הסכמתה הייתה לזמן קצר בלבד. ומצאתי כעין זה בפד"ר כרך י' לרבנים קאפח, ישראלי, ואלהו ע"ה, דנו במקרה זהה לנדרון שבפנינו, בבני זוג שהתנו ביניהם להתגורר אצל הורי האיש, אולם האישה טענה כי התנו שיתגוררו שם לשנה אחת בלבד ולא לתמיד. והם ע"ה דימו זאת להא דמצינן בחו"מ (סי' ס"ג) במי שחייב עצמו לזון חברו, שכתב הרמ"א די"א שהמקבל עליו לזון חבירו סתם, כל ימי חייו או כל זמן שצריך משמע. וי"א שנפטר בשנה אחת מנדרו. וקיי"ל להלכה שאינו יכול לחייבו ליתן לו מזונותיו יותר משנה אחת, לפי דהמוציא מחברו עליו הראיה. ולאור זאת פסקו הם ז"ל, דבכה"ג האישה היא הנחשבת למוחזקת, לפי שהאיש בא לטעון כנגד תקנת חז"ל, ולפיכך (אם לא התנו לזמן קצוב) אינו יכול להפסידה יותר משנה על סמך התנאי שהתנו קודם הנישואין.

עוד מצאתי בשו"ת תבואות שמש (סי' צ"ח) דס"ל דאפילו התנו בשעת הנישואין לא יועיל תנאי זה בימינו. שכתב, בימיהם שהיו נוהגים לגור הרבה משפחות בחדר אחד ואב עם בנו ואחותו וכולם נשואים ולא היו מקפידים ע"ז וכו', לרוב הצניעות והיראה... ולא כן בדורנו שנתמעטה היראה.... ואי אפשר שלא ירגישו זב"ז, וממילא להיות כמנהג פשוט בימינו שכל אחד דר לבדו, וכל הנושא אדעתא דהמנהג נושא וכו' שוב אח"ז עשינו תקנה קבועה, שהכלה יכולה לטעון שלא תדור עם הוריו כלל אפילו בב' חדרים ואפי' תחייב על זה בקניין ושבועה בעת הנישואין החיוב בטל ויכולה לחזור בה, ופסקנו כן הרבה פעמים הלכה למעשה.

ומאחר ובמקרה שלפנינו, בני הזוג התגוררו למעלה משנה בבית הוריו, הרי גם אם לא נקבל את עמדת האישה כי התנאי שיתגוררו שם היה לזמן מוגבל, מ"מ מאחר שחלפה למעלה משנה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מיום נישואיהם, הלוא חלף עבר לו הזמן בו יכול האיש לכוף אשתו להתגורר שם מכח התנאי, ולכ"ע לאחר שנה, בזכות האישה לתבוע שאינה יכולה להמשיך לחיות עם חמותה.

בנוסף לאמור, האישה טענה בפנינו כי האיש היה מתעבר על ריב ומגבה את אמו עד שנוצרה שנאה ביניהם, וכבר הבאתי לעיל פס"ד (מפד"ר כרך ד') דאפילו התנו קודם הנישואין שתדור עמהם דאין האישה יכולה לטעון סבורה הייתי וכו'. מ"מ מסתבר שאינה יכולה לטעון זאת רק כלפי הצער שחמותה מצערת אותה, אולם מעולם לא סברה וקיבלה להיות שנואה על בעלה, ולחיות חיי צער תמידי, ויש לדון שבכה"ג יכולה לומר סבורה הייתי שהבעל כאשר יראה שאמו מחפשת עלי עלילות יתבע עלבוני ויגן עלי, וע"ז לא קיבלתי מעולם... ולפיכך במקרה דנן, שהאיש גיבה את אמו, בכה"ג בוודאי יכולה לומר האישה דאדעתא דהכי לא התרצתה.

ולפיכך העולה: דאע"פ שהתנו קודם הנישואין שיגורו בבית הוריו, במקרה זה, בזכותה של האישה להתנגד להמשיך להתגורר עימהם. או מצד שבימינו תנאי אינו מועיל, וגם אם לא נקבל את דעת התבואות שמש, מ"מ יש לומר שתנאי אינו מועיל לתקופה העולה על שנה. בנוסף לכך שלאור המריבות ביניהם שנוצרו על רקע מגוריהם בבית הוריו, התנאי אינו מועיל.

ה. על מי חובת ההוכחה

אולם נותר לנו לדון, האם צריכה האישה להביא עדים ולהוכיח את טענתה זו, או שדי לנו בטענות הצדדים ובסיכומיהם אשר לפנינו.

בשו"ת יביע אומר (ח"ט אהע"ז סי' כ"ה) וכן באוצר הפוסקים (אהע"ז סי' ע"ד) הביאו את מחלוקת הפוסקים באישה הטוענת שקרובי האיש מצערין אותה. האם די בטענתה זו, אף שלא הוכחה בפנינו. או שמחובת האישה להוכיח את טענתה.

ובפת"ש (סק"א) הביא להבית מאיר שס"ל שמרן בשו"ע חולק בזה על הרמב"ם, דלדעת הרמב"ם לעיתים אנו מקבלים את טענתה מבלי להצריכה להוכיח את טענתה, שכתב "אין רצוני שיבואו לביתי אמך ואחיותך" ולא הזכיר שאר קרובים, והיינו משום דס"ל שאמו ואחיותיו הינן בכלל צרותיה המוחזקות לצער אותה, ולכן בטענתה כנגדם, היא נאמנת ללא צורך בכירור נוסף, אולם אם תטען כלפי שאר בני משפחתו, בזה היא תחול עליה חובת ההוכחה. משא"כ השו"ע שהוסיף "אביך ואמך ואחיותך" משום דס"ל כהמגיד משנה שלעולם חובת ההוכחה מוטלת על האישה.

ובשו"ת יבי"א הביא בשם כנה"ג בספרו דינא דחיי, דס"ל שדעת מרן כדעת הרמב"ם, שהיא נאמנת בטענותיה אף שלא תוכיח את טענתה. ותלה הדבר במחלוקת מרן ורמ"א, דלמרן ס"ל דדי בטענתה שהם מרעין לה ואינה צריכה להביא ראיה לדבריה, אולם הרמ"א חולק, וס"ל שעל האישה מוטלת חובת ההוכחה, ולפיכך השיג על מרן וכתב "ודווקא שנראה לביה"ד שיש ממש בדבריה, אבל בלא"ה אין שומעין לה". אולם בסוף דבריו העלה כי למעשה מנהג ביה"ד לתבוע מהאישה להוכיח טענותיה, כפי שפסקו הגר"ח פלאגי" וכן הראשון לציון רבי אברהם אשכנזי ושכן היא דעת הר"י מגא"ש. וכך ראוי ונכון לנהוג הלכה למעשה.

אולם הנראה דאעפ"כ הלא אפילו לדעת הסוברים, כי על האישה להוכיח טענותיה. הרי כבר כתב הרמ"א "ודווקא שנראה בבית דין שיש ממש בדבריה, שהם מרעין לה וגורמין קטטה בינה לבעלה, אבל בלאו הכי, אין שומעין לה... ונוהגין להושיב עמהם איש או אישה נאמנים ותדור עמהן עד שיתברר על יד מי נתגלגל הריב או הקטטה", העולה מדבריו שגם לשיטתו שחובת ההוכחה על האישה, מ"מ אין צריכה האישה להביא עדים דווקא, אלא כוונתם על האישה חלה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חובת ההוכחה, לשכנע את ביה"ד כי זו הסיבה הגורמת לקרע ביניהם, וככל ונראה כן לביה"ד, די לה בזה.

ולפי זה, במקרה זה, שביה"ד שמע את טענותיה המפורטות של האישה, ונוכח כי היא אינה נוטרת לחמותה¹, וכפי שהבהירה לא אחת כי היא הסכימה לגור אף בבניין ליד חמותה, ושהאיש יכנס לאמו וישאל בשלומה קודם שיכנס לביתו, וכל בקשתה לחיות בפרטיות בביתה תוך התנהלות תקינה בינה לבין בעלה מבלי שאמו תעמוד ביניהם, וללא שתפר את פרטיותה המינימלית בביתה. ואף האיש לא הכחיש כלל את טענותיה של האישה, על כי אמו הייתה נכנסת לחדר ומחטטת במגירות האישי של האישה דבר שגרם למריבות בין בני הזוג, כאשר למרות בקשות האישה, האיש לא הסכים להעיר לאמו על מנת שלא לפגוע בה, ואף דרש מהאישה שהיא לא תהיך להעיר לה. וגם טענות האישה על המריבות שהתנהלו בגין התייחסותו המועדפת לאמו לא הוכחו על ידו. ומתוך זה נראה לבית הדין כי טענות האישה כנות, ויש ממש בדבריה, ובזה הרי כו"ע יודו שדי בבירור זה של ביה"ד, ולפיכך הדין עם האישה.

וכדבר הזה כתב במשכנות הרועים על מ"ש מהר"ם מרוטנבורג (סי' פ"א) דחייב הבעל להוציא קרובותיו המחרפין ומגדפין את אשתו וכו'. והא דלא קאמר שמעמידין אשה נאמנת ביניהם כמנהג הב"ד שכתב הרי"ף, דוחק לומר שבימי הגאון לא הוי נהיגי כן, והנראה דמיירי במקרה שנתברר לב"ד האי מילתא, וליכא מאן דמכחיש לה וכו'. הרי לפנינו להדיא שאם אין האיש מכחיש, והדבר נתברר לבי"ד שוב אין ביה"ד נזקק לבירורים והוכחות בעניין זה.

זאת ועוד. במקרה זה, שבני הזוג הלכו לייעוץ אצל מטפל זוגי בשם ג' ה', (אליו פנו בני הזוג ביוזמת האישה כחודשיים וחצי לאחר עזיבתה את הבית), והוא קיבל את עמדת האישה כי עיקר הבעיה הינה המגורים בבית הורי האיש, ולהלן דברים שטענה האישה בפנינו מהנעשה בטיפול זה:

"הוא ביקש שהוא יעשה דלת כדי שניכנס בכניסה נפרדת מבית אמו, כ' (הבעל) טען שהוא לא עושה זאת, והוא לא יכניס את אמו לשיפוצים, והוא לא רוצה לפגוע באמא שלו שניכנס מדלת אחרת... ואחרי כמה טיפולים המטפל החליט שהוא לא רוצה לעזוב את בית אמו ואין מה לעשות".

האיש לא הכחיש אף את דבריה אלו של האישה, ואף הודה כי הוא התנגד לבנות מדרגות ולשתף פעולה עם עצות של המגשר, וטען כי הוא הרגיש כי האישה והמגשר עשו יד אחת כנגדו, (הנראה בבירור כי כוונתו לזה ששניהם לחצו על פתרון להפרדת המגורים), ולפיכך די לנו בחוות דעתו של איש מקצוע אשר שני הצדדים הלכו אליו בדעה אחת ובהסכמה, להיחשב כחוו"ד של איש או אישה שביה"ד מושיב ביניהם, וברמ"א פסק להלכה כמנהג הרי"ף, דהיכא שאין הדבר ברור יושיבו איש או אשה ביניהם וכו'.

לאור האמור, בית הדין קובע כי כנים דברי האישה, והתעקשות האיש להמשיך ולהתגורר בבית הוריו, היא הגורם לקרע ביניהם, ובדין תבעה האישה את הגירושין.

¹ עיין פד"ר כרך י' עמוד 358 הרבנים ש' ישראל, י' קאפח, מ' אליהו. דאין חילוק בין הרמב"ם להרמ"א, דהיכא שהיא תובעת לסלק נשים אלו מביתה, חיישינן שמא משנאתה אותם היא מתנכלת להם, ובזה אמרינן שעליה להביא ראיה. לעומת זאת, היכא שהיא דורשת לעבור דירה, הרי היא אינה מציקה להן בזה, ואדרבה היא מצערת עצמה לעבור דירה, ולפיכך בזה לא חיישינן שעושה זאת רק משנאה ולכן נאמנת וא"צ להביא ראיה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

1. טענות האיש, כי האישה מורדת, מאחר והיא תבעה את הגירושין.

לטענת האיש יש להפסיד את האישה את כתובתה, מאחר והיא אשר פתחה את התיק ודרשה את הגירושין, בעוד הוא רצה שלו"ב.

בנוסף לכך שיש להחשיב את האישה כמורדת שעזבה את בית בעלה, וסירבה לכל נסיונותיו לשלו"ב. (לטענתו יש לקבוע כי האישה הינה מורדת דמאס עלי שאין צריך התראה להפסידה כתובתה).

בית הדין דוחה טענות אלו. מאחר והדבר ברור שכל דיני מורדת נקבעו היכא שהאישה עוזבת את הבית שלא מחמת צער שמצער אותה האיש, וכפי שציטט ב"כ האיש עצמו את דברי הטור (סי' קי"ח) "מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה אין לה מן הדין לגבות זולתו...", אולם האיש לא שם על ליבו כי הטור לא הסתפק בכך שהיא תובעת לבעלה לגרשה, אלא הוסיף "ויצאו הגירושין ממנה", משא"כ במקום שהגירושין יוצאים מן האיש, אין לנו נפקא מינה מי הוא התובע את הגירושין. והדבר ברור ופשוט כי אין בפתחת תיק על ידי האישה להפסידה כתובה, ואין בפתחת תיק על ידי האיש לחייבו בכתובה.

בבוא ביה"ד לדון בתביעת כתובה, שומא על ביה"ד לחקור בשלמי הגיע הקרע בין הצדדים, וכדכתב החזון איש (אהע"ז סי' סט אות טז) בפירושו לדברי הבית שמואל שפסק דאם טוענת מאיס עלי ותובעת כתובתה ליתא לדינא דמתיבתא:

"והעיקר תלוי לפי ראות עיני הדיינים אם יש ריעותא במאי דתבעה כתובה, אבל אם נראין הדברים דמאיס עליה אלא שמבקשת כתובה כדי שתוכל להתפרנס... אינה מפסדת בתביעתה".

וראה עוד בפד"ר כרך א' (פס"ד בעמ' 201), שהאריכו בעניין זה כאשר הבעל נדרש לגרש בכפייה, על ידי תביעת האשה, אם הוא חייב לשלם גם את התוספת. והוכיחו מדברי המרדכי דגם לדעת הר"ח (בתוס' בכתובות נה). מכל מקום באופן שהבעל הוא הגורם לתביעת הגירושין כגון במדיר, הרי חייב בתוספת כתובתה... ולכן גם בנידון דידן, הרי הבעל הוא במעשיו הרעים גרם לכך שאשתו רוצה להתגרש ולכן חייב גם בתוספת כתובתה.

וראה ברמ"א סי' ע' סעיף י"ב (מקורו במרדכי). מבואר דאם עזבה את הבית עקב זאת שהאיש הוא גרם את הקטטה, אין להחשיבה כמורדת, ורק היכא שהאישה היא המרגילה קטטה, מכריזין עליה כמורדת.

וראה עוד פס"ד בית הדין האיזורי בתל אביב בתיק תיק מספר 326249/8 שכאשר הבעל הוא הגורם למרידתה, מה תעשה עלובה זו שבעלה הביא את המאיסות לפתחה, והוא אשם בגירושין וע"ז כתב רב פלטוי שצריך לתת כל כתובתה עם תוספת כתובה ואף את מתנותיה. ועל זה לא נאמר ברמ"א (סי' ע"ז) בדינא דמתיבתא שבנותנת אמתלא לדבריה למה מורדת בו, כגון שאומרת שאינו הולך בדרך ישרה ומכלה ממונו וכיוצא בזה, אז דנינן ליה כדינא דמתיבתא וכל מה שכתב ונתן לה מחזרת.

וראה עוד בפד"ר ח' עמ' 277 - 278 ובעמ' 324, שנראה פשוט דאף לדברי הח"מ (סי' צט סק"ז) הסובר דמפסדת מתנותיה שקיבלה מבעלה גם במקרה שהבעל מחויב לגרשה וגם כופין אותו על כך. אך במה דברים אמורים כשבאה מחמת טענה בעינא חוטרא לידיה או כשחלה הבעל ונעשה מוכה שחין וכד' דאין בידו להפטר מגורם זה, דבכה"ג יכול הבעל לומר אדעתא דהכי לא אקני לך, אבל בגורם כזה, שבידי הבעל להסירו, כגון שהבעל רועה זונות, שבידו לעזוב דרכו ולהתייצב על דרך טוב, בכה"ג לא הפסידה מתנותיה, ודינו כמגרש מרצונו, ואף חייב לשלם לה תוספת כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והיכא שברור לביה"ד שהוא הביא את המאיסות, כגון המכה את אשתו, וכדברי רב פלטי גאון "הוא המורד והוא הביא את המרידה שלה אליו נותן כל כתובתה ואף התוספת והמתנות", וכן פסק הרמ"א באבן העזר (בסי' ע' סעיף י"ב) האיש חייב במזונותיה כשהוא מרגיל קטטה זה בא בסיבתו ואם תמרוד לא תפסיד שהוא אשם בפירוק הנישואין.

ולפיכך במקרה זה, שהאיש יכל לשכור דירה ולסלק את המפריע מביניהם, והוא עמד בסירובו הן כנגד האישה והן כנגד המטפל הזוגי אליו פנו בני הזוג, הרי שהאישה לא הפסידה לא כתובתה ולא מתנותיה.

גם טענת האיש כי הוא חיזר אחר האישה בבקשה לשלום בית והיא דחתה אותו ברגל גסה, אינם עולים בקנה אחד עם העובדות שהתבררו בפנינו, שבפועל האישה היא אשר פעלה למצוא מגשר ופעלה בכל כוחה לשכנע את האיש למצוא פתרון למקור הסכסוך, להפרדת המגורים ביניהם לבין אמו, ולקיים בגופו את דברי הכתוב "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו", אך האיש דבק בבית הוריו. ואף הצעת בית הדין במהלך הדיון הראשון לשכור דירה ולהתנהל כפי המקובל, נדחתה על ידי האיש בקש ובגבבא, כעולה מפרוטוקול הדיון:

ביה"ד: בד"כ ברוב המקרים לא גרים אצל ההורים ובמיוחד לא בשנים הראשונות,

הבעל: היינו אמורים לחסוך כדי לקנות בית.

ביה"ד: בשביל לקנות בית צריך זוגיות. אשתך מבקשת ממך לא נוח לי לגור פה.

הבעל: לא יכול כלכלית, אני עובד זמנית בחב'....

ביה"ד: אז בסה"כ השתכרתם יפה לזוג צעיר עם ילד, היא ביקשה ממך לשכור בית.

הבעל: היא רצתה שאעבור לתל אביב ולקחה את הילד לבד, התחילה סחיטה רגשית אתה לא תראה את הילד וכו'.

ביה"ד: אני מדבר על לפני שעזבה את הבית.

האשה: אני ביקשתי ממנו לשכור בית ברחובות לא בתל אביב. החלום שלנו היה לקנות בית, כמו כל זוג בישראל, אבל גם עד היום 8 חודשים מאז שיצאתי מהבית כשהתחננתי על נפשי הוא לא עזב את אמא שלו...

ב"כ הבעל: לעניין ההתכתבויות זה לא היה במקום והוא ביקש סליחה, ה-8 חודשים שהיא החליטה לקום ולעזוב, הוא התנצל וביקש ממנה סליחה, כל הזמן הוא ביקש ממנה שתחזור אבל היא העמידה תנאים, לא נכון להגיד שלא היה שום ניסיון לשלו"ב, מתחילת הדרך כל הזמן היה ניסיון לשלו"ב,

ביה"ד: להגיד לה שתחזור הביתה זה לא ניסיון.

ב"כ הבעל: היא הסכימה לחזור רק אם זה ליד ההורים שלה, הם בסה"כ היו נשואים שנה, זה לא הרבה זמן, היה להם תוכנית לחסוך כסף לקנות בית, אני חושבת שהם צריכים יעוץ זוגי והכוונה,

ודי בעיון קל בכל מהלכי הדיונים כמפורט בפרוטוקולים באורך רב, כי האישה היא אשר יזמה ללכת ליועצים זוגיים, והסכימה לבוא לקראת בעלה בדברים רבים ובלבד לעזוב את בית הוריו, ונסיונה זה נמשך במשך כמחצית השנה לאחר שעזבה את הבית, עד שנקעה נפשה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מעיקשותו של האיש ומהזלזול בה וברגשותיה וקמה ותבעה גירושין. ולמרות נסיונות האיש להציג כי האישה התנתה את השבת השלום ביניהם להסכמתו למגורים סמוך למשפחתה בתל אביב וכד', ולפיכך הוא לא הסכים, מאחר וכל סימוכיו לטענה זו, נבעו מפרשנותו לקטעים חלקיים מתוך התכתבויות בינו לבין האישה, כאשר מעיון בהתכתבויות עצמן עולה כי רובם המכריע של ההתכתבויות מוכיח כי ההיפך הוא הנכון, והאישה רצתה וניסתה בכל מאודה להציל את ביתם ולחיות כדרך כל הארץ עם בעלה בבית משלהם, ולפיכך ביה"ד אינו מקבל טענה זו.

ומאחר וברור כי מעשי האיש הם הגורם הישיר לפירוק הבית. הדבר ברור כי אין מקום להכריז על האישה כמורדת, ואין בפתיחת התיק כשלעצמה מעלה או מורידה, וכעין שאמרו חז"ל "בית שרוף שרפתם". איש שאינו משכיל להבין אל ליבה של אשתו במשך למעלה מחצי שנה, ואינו מוכן לעזוב את בית הוריו, לא נותר לו להלין אלא על עצמו.

ז. טענת האיש שאין לחייבו מספק

האיש בסיכומיו טוען כי הוא הינו המוחזק בכתובה, ולפיכך ככל וישנו ספק בחיוב הכתובה, הוא יכול לפטור עצמו בטענת קים לי, ואף הביא את תשובתו הרמת'ה של מרן יביע אומר חלק ג' אהע"ז סימן כ"א בעניין זה.

לאור האמור לעיל, הנראה לביה"ד כי במקרה זה יצאנו מידי כל הספיקות, ולפיכך אין מקום לדון מיהו הנחשב למוחזק, ומשכך גם אין מקום לטענת קים לי.

ח. טענת האיש סבור הייתי

עוד טוען ב"כ האיש כי האיש סבר בתמימותו כי "המסמך הכפוי עליו אינו מחייב" וכי מדובר "בכתובה מנופחת שנעשתה ממקום של כבוד בלבד" ולפיכך לא גמר בדעתו להקנות, והודאתו בכתובה אינה כלום.

בטענותיו מבקש ב"כ האיש לחלק בין טענת "לא ידעתי" שאף להבנתו טענה זו אינה מתקבלת כלל, (כמובא בתשו' הרשב"א) לבין טענת "סבור הייתי" עת אדם בירר לפני שחתם והוברר לו כי אין בחתימתו ולא כלום, דבזה בוודאי מצינן למימר דלא גמר והקנה.

ביה"ד דוחה אף טענה זו. ראשית ב"כ האיש מבסס טענה זו על בדיקות ובירורים שערך האיש קודם לנישואין על מהותה של הכתובה, אולם הוא לא הוכיח ולו תחילתה של הוכחה כי האיש אכן בירר קודם לנישואיו מהי הכתובה, ומה משמעות חוב זה, אלא רק ציטט מספריהם של חשובים מדייני ישראל אשר העלו טענה זו "כטענה חשובה שיש לתת עליה את הדעת", אך במקרה זה שהאיש לא בירר וחתם על הכתובה מבלי דעת, וכפי שהטיב לתאר זאת ב"כ האיש עצמו בסיכומיו "שהועלתה דרישה בעת החופה לכתוב סכום של 180,000 ש"ח עם גימטריא בכפילות של ח"י למזל טוב ונגד עין הרע. הרב מסדר החופה ו"מועצת החכמים" שזרקו סכומים עם גימטריאות ופרפראות הותירו רושם חזק על החתן שהאמור בסכומים ללא כיסוי מחייב, כך שהחתן בתמימותו הבין כי המסמך הכפוי עליו אינו מחייב...", הרי לפנינו כי לכל המרבה טענותו כי החתן לא הבין את המשמעות, והוא עצמו האריך לכתוב שלא ידעתי/הבנתי אינה טענה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ט. טענת ב"כ כי האישה עוברת על דת

טענת ב"כ האיש, כי יש להפסיד את האישה כתובתה לפי שבני הזוג לא שמרו טהרת המשפחה, וחיו יחדיו אף בימי טומאתה של האישה. לטענת ב"כ האיש, על אף שהאיש גדל וחונך שלא בדרך התורה והיראה, ולא חל ולא ירא לנפשו מאיסור חמור זה. מ"מ האישה שבאה מרקע דתי ובעברה למדה ב"בית יעקב", היה עליה למנוע עצמה ממנו, ואף ציטט לתשובת הרמב"ם שהעלה להפסידה כתובתה משום שלא יהיה חוטא נשכר.

וכבר נחלקו הפוסקים בעוברת על דת האם הפסידה כתובתה אף בלא התראה, דלדעת הרשב"א והב"י (בסי' קט"ו) וכ"פ הרמ"א והח"מ דדווקא התרו בה קודם לכן מפסדת כתובתה, ואולם לדעת הגר"א וצמח צדק ס"ל דאין צורך בהתראה להפסידה כתובתה, מ"מ כבר כתב הב"ש (שם ס"ק י"ז) דכל מחלוקתם הינה דווקא בעובר על דת יהודית, אבל בדת משה לכ"ע אינה צריכה התראה מאחר וזה חמור יותר. ואף שרבים הם הפוסקים שחלקו וס"ל שאין לחלק ביניהם, ובשניהם חייב התראה, כבר כתב רע"א בתשובה (סי' קי"ד) שגם הבית שמואל לא אתי עלה מטעם דעוברת על דת משה עברה עבירה חמורה יותר מדת יהודית, אלא מטעם שהכשילתו, והיינו דווקא כגון משמשתו נדה וכיו"ב, אבל בייחוד דלא הכשילתו באמת, בעיא התראה. וממילא בנד"ד שהאיש טוען ששימשו נדה, לכאורה יש לקבל את טענת האיש להפסידה כתובתה.

אולם ראיתי למרן ביבי"א (ח"ג אה"ע סי' כא) שנחלק עם הגר"ע הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה (חאו"ח סי' נ"ה אות ג') בנידון ש"צ שהיה מגלח זקנו בימי הספירה, וקמו עליו עוררין להדיחו, וכתב שבהיות ודבר זה אינו אלא מצד המנהג, ודאי שיש להקל בזה במקום ששרויים בין הגויים והשעה צריכה לכך משום פרנסתו וכיו"ב. וראיה לדבר שיש חילוק בין הזמנים, כי הנה באהע"ז (סי' קט"ו) פסק מרן אלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית. ואיזה היא דת יהודית הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, ראשה פרוע ואין עליה רדיד, ומראה זרועותיה לבני אדם. ע"ש. והנה עתה בזה"ז הן בעוון פשתה המספחת בכ"מ שרוב הנשים יוצאות לשוק וראשם פרוע וזרועותיהם מגולות, ואם לא תחלק בין הזמנים לא הנחת בת ישראל תחת בעלה. וכולן צריכות להתגרש בלי כתובה. וכיו"ב כ' באוסף פסקי דין של הרה"ר לישראל (עמ' קכ"ו) שההליכה שלובת זרוע עם גבר זר בזה"ז אין דברים כאלה מעשים של פריצות יתרה וכו'. ע"ש הרי דאפי' עניין הפריצות דנו כפי העת והזמן שנראה לעולם שהוא בגדר פריצות. עכת"ד.

ומרן זיע"א חלק עליו וכתב:

"ולפע"ד יש לתמוה ע"ז, שאין יתכן לומר שח"ו הדין ישתנה לפי הזמן, ואיפכא מסתברא שכל שבא לפנינו אדם הגון ויר"ש, וטוען על אשתו שהיא עוברת על דת ומסרבת לשמוע לקולו, ללכת בדרכי הצנועות, וניכרים דברי אמת שכוונתו לשמים, הא ודאי שאם עברה על ההתראה כדת יוצאת בלי כתובה. ורק אם טוען זאת מתוך מריבות וקטטות שיש לחוש שאין כוונתו טהורה, אלא רוצה לנצל את פסק ההלכה לתועלתו הפרטית, אה"נ דלא צייתנן ליה, ואף בדורות הראשונים אם היו רואים שאין ליבו לשמים היו דוחים אותו שלא להחזיק בידי אנשי עולה, ולא תעשינה ידיהם תושיה. נמצא שאין הדין משתנה כלל..."

וכתב עוד:

"גדולה מזו אני אומר שאפי' נתברר בעדים שהבעל והאשה בשעת נישואיהן היו חופשים, ולאחר זמן החלה רוח ה' לפעמו וחזר בתשובה, ודורש מאשתו שלא תוסיף לעבור על דת משה ויהודית, והיא באה מחמת טענה דסבר וקיבל,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולבושתנו, בדורות אלו האמת נעדרת, ודיני הטהרה שהינם מעיקרי הדת ומיסודות הבית היהודי, הפכו בעיני רבים כחומרא השמורה למתמיהים, וכבר קבעו חז"ל "כיוון שעבר אדם עבירה ושנה בה שוב נעשית לו כהיתר", עד שרבים אינם מבינים מדוע יכבוש אדם את רצונותיו ותאוותו לבלי גשת אל אשת חיקו, ולפיכך הנראה כי במציאות זו, איננו יכולים להפסיד את האישה את כתובתה על כגון זה, משום שעל דעת כן הם נישאו.

ועיין בשו"ת הרמב"ם (סי' ק"פ) שנשאל, במי שהיה במחלוקת עם אשתו, ולימדוהו לטעון שברצונו לעלות לא"י לדור שם, ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו תצא בלא כתובה. וכאשר שמעו גדולי הקהל דבר זה חרה להם על כך, באמרם שמכאן ואילך כל מי שישנא את אשתו וירצה לגרשה בלי כתובה יעליל עליה טענה זו, ויהיה זה סיבה לגרש רוב הנשים מבעליהן. והשיב להם הרמ"ז"ל, כי איש שבקש לעלות לא"י והוא מוחזק בכשרות, ולא היה בינו לבין אשתו מריבה בשום פנים, אז נחייב את אשתו לעלות עמו לא"י, ואם יחסר אחד מתנאים אלו, אין לדון עליה לעלות עמו. וכן ראוי להורות. עכת"ד. ומאחר ובנדון דידן האיש אשר הוא עצמו אינו מוחזק בכשרות (בנושא זה) ולאורך כל הדיונים לא העלה טענה זו, וכל סיבת הגירושין ביניהם נובעת מעקשותו של האיש להישאר בבית אמו כאמור לעיל, וכל רצונו עתה לאחר שרבו ביניהם, ונפרדו דרכיהם עד שנתגרשו בא עתה לחפש לו תואנה לפטור עצמו מכתובתה, בוודאי דלכ"ע שומא על ביה"ד שלא לסייע בידו, ואינו יכול להפסידה כתובתה בשל כך.

ועיין עוד למרן אאמו"ר שמע שלמה חלק ד' (אהע"ז סי' י')

אבל בעוברת על דת שכאמור אין מעשיה מראים שעשתה עבירה של זנות, אלא שהדרך הזו סופה להביא כל מרעין בישין, ואם גם אחר התראה המשיכה בדרכה מפסידה כתובתה, אבל בזמן שגם הוא נוהג כן, א"כ אין במעשיה משום עזות וחוצפה וסטייה מן הדרך הישרה של בני הזוג, דרך משל אם האכילתו דבר שאינו מעושר או שמשותו נדה וכיו"ב, חז"ל אמרו שאם התרה בה והמשיכה במעשיה הפסידה כתובתה, דאמרינן אם מסוגלת להכשילו בחטאים כאלה יכולה גם לעבור עבירה של טומאה רח"ל, אבל אם הוא עצמו אוכל ועושה ככל הנ"ל ואין לו מעצור, א"כ אין במעשיה עזות וחוצפה, כי עשתה מה שהוא רוצה ורגיל לעשות, ובמה נוכל לומר שהיא גם תזנה, וע"כ לא הפסידה כתובתה. אבל היוצאת משום שם רע שעשתה מעשה כיעור שמראה שהיתה שם עבירה, בוודאי הפסידה כתובתה מיד, דהרי יש בזה לפחות ספק זנות ויותר מכך. עכ"ל.

הרי לפנינו שפשיטא ליה למרן אאמו"ר שליט"א בדעתו הרחבה, דאף בעוברת על דת משה בדברים החמורים ביותר רח"ל, אינה מפסדת כתובתה ללא התראה.

לפיכך ביה"ד דוחה טענה זו.

תביעות הרכוש

האישה תובעת לחייב את האיש להשיב לה כספים פרטיים שחסכה קודם לחתונה, אשר היא הפקידה לחשבוננו של האיש כיומיים לאחר נישואיהם, עת היא נכנסה עימו כשותפה בחשבון, אולם כספים אלו שימשו את האיש לכיסוי חובות שנלקחו על ידו קודם לחתונה, שלאישה אין חלק בהם, ולפיכך עליו להשיב לה סך 83,245 ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האישה פירטה את תביעתה כדלהלן: סך 19,908 ש"ח שכיסו יתרת חובה בה היה מצוי החשבון בזמן הפקדת הכספים על ידה. בנוסף לסך 53,537 ש"ח ששימשו לתשלום הלוואות בחשבון. וכן תשלומים חודשיים שהועברו לחשבון אמו של האיש בסך 980 ש"ח (לכיסוי הלוואה נוספת שלקחה אמו בעבורו קודם נישואי הצדדים) מידי חודש שהצטברו לכדי 19,600 ש"ח. ולפיכך מגיע לה מחצית מסכום זה בסך 9,800 ש"ח. ובתוספת הכספים ששימשו לכיסוי הגירעון בחשבון וסילוק שאר ההלוואות, יש לחייב את האיש להשיב לה 83,245 ש"ח.

תגובת האיש

לטענת האיש יש לדחות תביעה זו על הסף, מאחר והאישה היא זו שבחרה לשתף אותו בכספים אלו, ולהשתתף עימו אף בתשלום חובותיו, וזאת למרות שהוא אמר לה כי הוא אינו זקוק לעזרתה לסילוק חובותיו, וכי עם הזמן הוא יסלק חובות אלו ממשכורתו.

וכפי שטענה ב"כ האיש במהלך הדיון 28/12/20 בפנינו:

"שהם איחדו את חשבונותיהם כי הם הפכו לבשר אחד, ולאורך כל המערכת היחסים הזוגית לא הייתה שום התחשבנות, היא בחרה להיכנס לחשבון שלו, היא ידעה בדיוק מה המצב שלו, ולא הייתה שום התחשבנות שהמשכורת שלו הייתה גבוהה הרבה יותר מהמשכורת שלה, ועכשיו שהם מתגרשים היא נזכרת לבקש להתחלק, וזה שהיא חיה שנתיים בבית אמו וחסכו כספים זה בסדר, ועכשיו מה ששלה היא רוצה בחזרה ולא מתייחסת למה שהוא הכניס, מה שאני יודעת זה שאת המינוס שלו הוא סגר מכספי החתונה, והיא רוצה גם לקחת כספים שאמא שלה הביאה לחתונה בחזרה".

אולם בדיון ביום 17/10/21 ביה"ד חקר את הצדדים, ולהלן ציטוט מפרוטוקול הדיון:

ביה"ד: אני רוצה לשאול כמה שאלות על נושא החובות.

ביה"ד לאשה: למה הפקדת את הסכומים האלה בסך 106,800 יומיים אחרי החתונה?

ת. באתי מבית שאני מאמינה שזוג הוא אחד לטוב ולרע, רציתי לבנות בית טוב ונאמן וכשר, והייתי מוכנה לסגור את זה כדי שנתחיל את החיים, אבל לא הייתי נותנת מתנה במצב כזה.

ביה"ד לבעל: למה היא נתנה לך את הכסף הזה?

הבעל: אמרתי לה שאני לא רוצה שתעביר את הכסף הזה, וביקשתי ממנה להשאיר את זה אצלה, ואני אסגור את החובות שלי לבד, ובכל ריב זה עלה, אתה תחזיר לי את הכסף, כל ויכוח זה עלה,

ש. ומה אמרת לה כשהיא אמרה את זה?

ת. אמרתי לה ברור, זה כסף שלה, היא עבדה עליו. אבל היא לא סגרה לי שום שקל בחובות, אנחנו הפקדנו יום אחרי החתונה 92320 ש"ח, היה מינוס 72536, אחרי כל ההפקדות היה לנו בחשבון 175781, אחרי פירעון כל ההלוואות נותר לנו בחשבון 134,775, וזה אחרי שהיא הפקידה את ה 106,000 ש"ח, כל מה שהיא סגרה לי זה רק 32,000 ש"ח שזה החלק שלה בחתונה, בשורה התחתונה היה לנו בחשבון 134,775 ש"ח.

מדברי האישה שטענה בפנינו "רציתי לבנות בית טוב וכשר... אבל לא הייתי נותנת מתנה במצב כזה". הרי בזה היא מודה למעשה כי אכן התכוונה לתת את כספה בצורך בניית בית טוב וכשר, ולמרות כי היא מוסיפה שלא נתנה על דעת "מצב כזה" ובוודאי התכוונה שלא היה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בדעתה לתת מתנה על מנת להתגרש, וכדמצינן במורדת שמפסידה מתנותיה משום "דאדעת למישקל ומיפק לא יהיב לה".

אולם ידועים דברי העיטור (ח"ב אות כ' כתובה ל"ד ב') הובא בטור אה"ע סי' צ"ט, ובריב"ש שו"ת סי' ל"א, שכאשר בעל מגרש אשתו בין שמגרשה מדעתו בין שסרחה או זינתה תחתיו שאינה מפסידה מתנותיה שקבלה מבעלה, והביא סברת הגאונים דטעמא דמילתא משום שכמה פעמים אדם נותן מתנה לאוהבו, וכי יעמיד לו ערב שיהיה אוהבו לעולם סלקא אדעתא, שאם ישנאנו אחר זה יחזיר לו המתנה בתמיה, אלא ודאי דלמתנה גמורה התכוון.

ובשו"ת חת"ס ח' אה"ע ח"א תשובה קמ"א הביא דברי העטור הנ"ל והאריך בביאור דברים וראיות לדברי הגאונים הנ"ל וכתב ג"כ למסקנא, דאטו מאן דיהיב מתנה לפלוני צדיק ונעשה רשע יחזור מתנתו בשביל זה.

הרי לפנינו שכאשר אדם נותן מתנה לחבירו, ולאחר מכן נשתנה הידיד וביטל ידידותו, ואפילו נוהג כשונא, לא תתקבל טענת נותן המתנה שעל מקבל המתנה להחזיר המתנה מפני שנשתנה והפך להיות שונא, שעל דעת כן ודאי שלא היה נותן את המתנה. ושני טעמים לקביעה זו: א. כיון שבשעת נתינת המתנה מקבל המתנה היה ידידו, ודאי שגמר בדעתו ונתן את המתנה בלב שלם ללא כל תנאי, ואין כל סיבה לומר שבשעת הנתינה חשב בליבו והתנה את המתנה שבעתיד אוהבו לא ישתנה להיות שונא, ואין כל אומדנא דמוכח שכך היה בליבו בשעת נתינת המתנה. ב. הטעם שכתבו הגאונים שכמה פעמים אדם נותן מתנה לאוהבו וכי יעמיד לו ערב שיהיה אוהבו לעולם. הסבר טעם זה, שכאשר אדם נותן מתנה לחבירו המתנה היא ביטוי לידידות שקיימת בין הצדדים, והידידות היא הסיבה לגמירת הדעת של נותן המתנה, ואין המתנה ניתנת במטרה שמצב הידידות ישמר לעתיד ולעולם, ולא לשם כך ניתנה המתנה, אלא א"כ יכריז על כך במפורש, המתנה לא ניתנה על תנאי שיהיה ערב לכך שהידידות תישמר לעתיד.

ואף שיש מקום לחלק ולומר, שמתנה הניתנת בין בני זוג איננה כביטוי למצב העכשווי, אלא היא ניתנת מתוך כוונה לחזק ולבסס את עתיד הקשר בין בני הזוג. וכדמצינן במורדת שהפסידה מתנותיה מכח האומדנא דאדעתא למישקל ומיפק לא יהיב לה, ובוודאי שזה אע"פ שלא התנה כשנתן לה את המתנה.

אולם צ"ל שלעולם גם בבני זוג בדרך כלל המתנות ניתנות בגין ההווה ולא בהכרח בגין העתיד, ולפיכך פרט למורדת, שאר כל הנשים אינם מפסידות מתנותיהן, (אפילו זינתה לא הפסידה מתנותיה), וטעם הדבר כי אין ביכולתנו לקבוע אומדנות. אולם במורדת, ביאר הב"ח (אבן העזר סי' צ"ט) "וטעמא דכיון דלא מפיך לה מדעתיה, אדעתא למיקם קמיה אקני, אדעתא למישקל ולמיפק לא אקני לה". כלומר שדין מיוחד הוא למורדת שבעלה חפץ בה ובקיומה אך היא המאלצת את בעלה לגרשה, משא"כ בכל מקום שאדם מגרש מדעתו, גם אם מחמת פשעה וחטאתה של האישה, אינה מפסידה מתנותיה.

ולפיכך בנדון דידן, שהאישה דרשה את גיטה, על אף שקבענו לעיל שהגירושין יצאו מהאיש, ובגין עיקשותו לעזוב את בית אמו, מ"מ איננו יכולים להקים אומדנא מדעתנו, על מתנת האישה שלא ניתנה לו על דעת כן.

ובפרט שבזמן שנתנה לו את המתנה הם התגוררו בבית הוריו, וא"כ דבר לא השתנה מצד האישה, אלא שהאישה לא יכלה לשאת עוד את החיים במחיצת חמותה, וכבר ביררנו לעיל כי בזכותה לתבוע לעזוב את בית הוריו, אבל לומר שעל דעת שאם הוא ימשיך להתגורר בבית הוריו לא הייתה נותנת המתנה, חידוש גדול הוא, ולפיכך נראה כי למרות טענות האישה כי לא על דעת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מתנה ניתנו כספים אלו, יש בפנינו הודאה מפורשת שלה כי בנתינת הכספים הייתה כוונתה ליתנם לו במתנה, ולפיכך איננו יכולים לחייב את האיש להשיב לה מתנה שקיבל ממנה.

אולם לכאורה גם אם כנים דברינו כי ישנה הצהרה של האישה שהכספים ניתנו לה במתנה, הלא מגד יש בפנינו את הודאת האיש (בזמן הוויכוחים ביניהם כשעלה נושא הכסף, והיא תבעה שישב לה את כספה, הוא ענה לה) "בטח זה הכסף שלה". ולכאורה יש פה הודאה של האיש שהכסף לא ניתן לו במתנה.

מ"מ מכיוון שדברי האיש סותרים את דברי האישה, צריכים אנו לומר מאחר שהכסף כבר הופקד על ידי האישה במתנה לחשבון שלו/המשותף. הרי בוודאי המתנה כבר נתקבלה והינה שלו, ואין באמירתו שהוא אמר לה לאחר קבלת הכסף כי הכסף שלה להעלות או להוריד, מכיוון שאין בלשון "הכסף שלך" להקנות את הכסף לאישה, וכיצד תעבור המתנה שכבר ניתנה לו ונכנסה לרשותו לרשות האישה על ידי אמירה זו. וכעין זה מצינו, שאין אנו יכולים לחייב אדם המודה לחבירו שיש לו חוב בידו על סמך הודאה זו, משום דמצי למימר משטה אני בך, וה"ה הכא שהבעל טוען בפנינו בתוקף כי הכסף ניתן לו במתנה, ורק סיפר מה ענה בעת מריבות, ובכה"ג בוודאי דמצי הבעל למימר שהודאתו הייתה במסגרת השטאה, על מנת להוריד מעליו את זעמה וקיצפה של האישה. תדע, דטענת השטאה ניתנת להטען רק היכא שתובעים אותו ולא איפה שהוא בא מעצמו וטוען שהוא חייב לפלוני, (דאז צריך לטעון שלא להשיב וכו'), ומאחר והאיש טען בפנינו כי אמירתו זו נאמרה בעת מריבות בהם האישה תבעה את "כספה", הלא בוודאי מצינו למימר משטה הוא בה, ואיננו יכולים לחייבו על סמך אמירתו זו להשיב לה את המתנה שהוא קיבל ממנה.

ועל אף שחלק הארי של הכספים הנטענים על ידי האישה, הינם כספים שהוצאו לאחר הנישואין לצורך תשלום חובות האיש, ולפיכך אף אם נאמר שהיא נתנה לו מיד עם נישואיהן מתנה את כספה, הלא זה נכנס לשיתוף ביניהם עפ"י חוק יחסי ממון, וכאשר הוא שילם את חובותיו הפרטיים שהיו לו קודם לנישואין (ואינם ברי איזון) מתוך כספי האיזון יש לזכות את האישה במחצית מתשלומים אלו, לפי שהיא אינה צריכה להשתתף עימו בסילוק חובותיו הפרטיים.

ביה"ד מבהיר כי אכן ישנם חובות שאינם נכללים בשיתוף בין בני הזוג, כעולה מסעיף 4 לחוק יחסי ממון ומפסיקות ביהמ"ש, וכי ככל ויסולקו הלוואות/חובות אלו מהכספים המשותפים, הרי בוודאי יש להשיב לצד השני מחצית מסך התשלומים ששילם צד אחד מכספי השיתוף על חובו הפרטי.

אולם המדובר בחובות הנעשים בזמן השיתוף בניגוד לכוונת השיתוף שנכרתה בין בני הזוג, מאחר "וחזקת השיתוף בחובות, מוגבלת לחובות שנעשו בדרך הרגילה על ידי אחד מבני הזוג בתקופת השיתוף, להוציא חוב שהוא בעל אופי אישי מובהק", ולפיכך ככל ונוצרו החובות תוך כדי הפרת חובת הנאמנות של מי מהצדדים, כגון על ידי הימורים או מניפולציות כספיות, הצד השני, אשר הינו שותף בפועל להכנסות, אך אינו שותף לחוב זה, ולפיכך ככל וחובות מעין אלו שולמו מכספי השיתוף, הרי מגיע לו שיחזירו לו מחצית מתשלום זה.

שונה הדין בחובות שנעשו על ידי מי מהצדדים טרם הנישואין, למרות כי ברור שחובות אלו אינם נכנסים לשיתוף והינם מושתיים על בעל החוב לבדו, אולם מאחר וחוק יחסי ממון מושתת על כוונת השיתוף, על פיו עם נישואי בני הזוג כוונתם לשתף זא"ז בכל אשר להם, ולהיות יישות כלכלית אחת מעתה ואילך.

אך בעת שמי מהצדדים נכנס לשותפות עם התחייבות להסדר תשלומים לכיסוי הלוואות או חובות הרובצים עליו, הרי אנו אומדים את דעתו שמלכתחילה לא עלה בליבו ולא הייתה כוונתו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לשתף את בן זוגו בחלק היחסי בהכנסותיו אשר כנגד תשלומים אלו². ולפיכך אף כי בן הזוג אינו שותף בחוב זה, וככל ויתפרק השיתוף טרם סילוק החוב, יוותר החוב על בעליו בלא שיתוף, אולם התשלומים אשר שולמו בזמן השיתוף, אף ששולמו מקופת השיתוף, שומא עלינו להחריג כספים אלו ולהותירם מחוץ לחזקת השיתוף ולקבוע כי מעולם לא נכנסו לשיתוף, ולפיכך אין ביכולתו של בן הזוג לתבוע השבה של מחצית מסך התשלומים³.

לאור האמור, ביה"ד קובע כי האישה נתנה לו כספים אלו במתנה, והינם כספים משותפים אשר יש לאזנם במסגרת איזון המשאבים בין בני הזוג.

איזון המשאבים

האישה תובעת לקיים איזון משאבים לזכויות הצדדים בנוסף לחיוב הכתובה.

בסיכומיה מצטטת ב"כ פסיקה של ביה"ד הגדול בתיק 938923-3 "כי ייתכנו מקרים שבהם תקבל האישה כפל זכויות, מאחר ותחת החופה האיש קיבל עליו הן את תחולתו של חוק יחסי ממון שיחול בעת גירושין, והן את תקפותה של הכתובה עת יגרש הוא את אשתו, וכי כל עוד לא צוין באחד ההסכמים שהוא מבטל את השני, יהיו שניהם תקפים".

למרות שב"כ האישה ציטט מפסק הדין, אולם נמנע הוא מלציין כי מדובר בדעת יחיד, וכי עמדה זו לא נתקבלה לא בבית הדין הגדול ולא בבתי הדין האזוריים, וכי הדעה הרווחת והנהוגה בכל בתי הדין כי אכן יכולה האישה לבחור את המסלול בו היא חפצה, אם במסלול ההלכתי - המקנה לה את זכותה לכתובתה, ואם במסלול החוקי - המקנה לה מחצית מזכויותיו של האיש ע"פ חוק יחסי ממון, אולם אין האישה יכולה לאחוז בחבל משני קצותיו. ולאור פשיטות הדברים ביה"ד אינו רואה צורך להאריך בנושא זה עוד.

במקרה זה בו האיש מחויב בכתובה, כפי שנתבאר לעיל, ולאור פרק הזמן הקצר בו היו נשואים הצדדים, בוודאי כי זכות האישה בכתובה גבוה משמעותית מחלקה באיזון המשאבים. לפיכך ביה"ד דוחה את תביעתה לאיזון משאבים, ומורה כי כל צד יישאר עם זכויותיו וחובותיו.

חלוקת הכספים

האישה תובעת לחלוק את יתרת הכספים הנמצאים בחשבון הבנק המשותף לצדדים בחלקים שווים.

² להמחשת העניין, אדם המחויב בתשלומי מזונות לילדיו מנישואין ראשונים, ונישא ולאחר מכן התגרש בשנית, כלום יעלה על הדעת שנחייב אותו להשיב מחצית מכלל תשלומי המזונות ששילם לילדיו בתקופת הנישואין (השניים) בטענה שתשלום זה שולם מכספים משותפים, הלוא הדבר ברור שלא ניתן לחייבו בכך, וזאת מכיוון שאנו אומרים את דעתו, שעל אף שהתכוון לשתף את אשתו בעת הנישואין בהכנסותיו, אולם השיתוף מתחיל רק לאחר סילוק התחייבותיו שהיו איתו קודם לכוונת השיתוף, כלומר בחלק העודף בהכנסותיו על תשלום החובות הרובצים לפתחו. וכן הדבר בסילוק כל חוב פרטי של אדם הקיים מלפני נישואיו, שאנו קובעים כי הוא הותר לעצמו את האפשרות לשלם חובו זה מבלי להכניס את חלק ההחזר לתוך השיתוף.

³ יוער, כי כל זאת בתנאי שהכנסות החייב לא פחתו מסכום החזרי חובותיו, אולם הדבר ברור כי ככל והכנסות החייב פחותים מהחזר חובותיו, מעולם לא עלה בליבו של הצד שכנגד לשאת בתשלומי חובות שאין לו חלק ונחלה בהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האיש לא הביע התנגדות כל שהיא לתביעתה זו, ואף אין עילה הנראית לעין להחריג חלוקת כספים אלו.

לפיכך ביה"ד מורה על חלוקה שוויונית של יתרת הכספים הנמצאים בחשבון הבנק של הצדדים.

הרב אליהו עמאר – דיין

ראיתי את אשר כתב ידי"נ הגאון הרב אליהו עמאר שליט"א ולאחר העיון בדבריו הנפלאים הנני מסכים למסקנתו ובכלל זה שהאשה לא הפסידה כתובתה אולם ארחיב קצת את היריעה:

חברי האריך בטוב טעם בדין אמו ואחיותיו שמצערין אותה שהדין שחייב במזונותיה, ורצה ללמוד מדין זה לעניינינו שבזכות האשה לתבוע גירושין ומשכך היא זכאית לכתובה.

בענין זה יש להבהיר כי אכן לאשה יש זכות לעזוב את בעלה מחמת טענה שאמו מצערתו, ומחמת כן לא הפסידה מזונותיה. וכזה עוסקים הרמב"ם והראשונים הנזכרים בפסק הדין. אולם הטעם שאם תתבע גירושין מחמת הפרוד לא הפסידה כתובה, הוא מדין אחר, שלאיש יש חיוב לחיות עם אשתו באותו בית, ומאחר שבמקרה שאמו מצערתה יש לה זכות לעזוב את הבית, מוטל על האיש לבא אחריה למקום שבו היא נמצאת, ואם אינו עושה כן ואינו מקיים את חיובו בזכות האשה לתבוע גירושין, ואינה מפסידה את כתובתה.

ודין זה שהאיש חייב להתגורר עם אשתו באותו בית מתברר⁴ במשנה בכתובות סד: המשרה אשתו ע"י שלישי לא יפחת לה וכו' ואוכלת עמו מליל שבת לליל שבת, ובגמ' נחלקו לר' נחמן אוכלת ממש ולר' אסי היינו תשמיש. ולהלכה פסק הרמב"ם (אישות פי"ב הי"ב) כר' נחמן וז"ל "בעל שרצה ליתן לאשתו מזונותיה הראויות לה ותהא אוכלת ושותה לעצמה והוא אוכל ושותה לעצמו הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה מליל שבת לליל שבת".

ובפשטות לדעת הרמב"ם אין חיוב לאיש לבעל לשהות עם אשתו באותו הבית, ודי לו שיאכל עמה בליל שבת⁵.

אלא שדין זה לכאורה נסתר מדברי המשנה דף ע. המדיר את אשתו מלהנות וכו' עד ל' יום יעמיד פרנס, יתר על זה יוציא ויתן כתובה, ומבואר שהבעל לא יכול לשהות בלא אשתו יותר מל' יום.

⁴ אין להוכיח דבר זה מכך שאדם יכול לישא כמה נשים, ועל כורחך שאינו מתגורר עם כל אחת בקביעות באותו בית, דאין הכי נמי בזמננו שהיה מותר לישא כמה נשים היו נישאים על דעת כן, אולם בזמנינו שאסור לישא יותר מאשה אחת, יתכן שהנישואין הם על דעת לגור באותו בית.

⁵ ומדברי המ"מ והפנ"י עולה שהטעם שחייב לאכול עמה בליל שבת הוא משום זילותא של האשה, והיינו שהדין לאכול עמה הוא מדין המזונות.

אמנם ברש"י כתב "ואוכלת עמו בליל שבת – שהוא ליל עונה", ומשמע שהטעם לאכול בליל שבת הוא מדין עונה. וכן נראה מדברי הרמב"ן (סה:): שביאר הטעם שאוכלת בליל שבת "דמתוך שאוכלים יחד מתפייסים ומרגילים זה עם זה". גם ברשב"א (הובא לקמן) שחילק בין פועל שעונתו כל יום לבין מי שעונתו פעם בשבוע משמע שהחיוב לאכול עמה הוא מדין עונה.

יש דעה ג' בענין זה, דעת התשב"ץ ח"ב סימן רנ"ט דטעם החיוב לרמב"ם לאכול בליל שבת אינו מצד החיובים של בעל לאשתו, אלא הוא מפני כבוד השבת, והיינו שתהא אכילת קבע עם בני משפחתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובמ"מ (שם) תירץ, וז"ל "דהתם יש שם איסור הנאה ואינה אוכלת עמו אפי' בליל שבת, אבל כאן שאין איסור הנאה ועוד שהוא אוכל עמה בכל ליל שבת רשאי".

ובפשטות כוונת המ"מ ע"פ דברי הגמ' שם (ע): דבמדיר "עד ל' יום לא שמעי ביה אינשי ולא זילא בה מילתא, טפי שמעי ביה אינשי וזילא בה מילתא", והיינו דהיכן שיש איסור הנאה ואינו אוכל עמה בליל שבת יש זילותא לאשה, משא"כ כשאין איסור ואוכל עמה בליל שבת אין זילותא.⁶

אולם בפנ"י (סד): נקט ליישב לדעת הרמב"ם בין אוכלת בליל שבת שאז אין זילותא, לבין היכן שלא אוכלת בליל שבת. (והיינו כתנאי השני שכתב המ"מ).

וכתב לתלות מח' הרמב"ם והירושלמי במחלוקת ר' נחמן ור' אסי, והרמב"ם כר"נ שאוכלת ממשי, שבאוכלת עמו בליל שבת סגי וכבר אין זילותא, והירושלמי כר' אסי שאוכלת היינו תשמיש, ועל כן לא סגי באוכלת עמו בליל שבת.

ובדבריו מבואר שלמד בדעת המ"מ שעיקר החילוק הוא לענין הנדר (האיסור) דבמדיר זילא ביה מילתא, ובמשהה לא זילא ביה מילתא. (והיינו כתנאי הרא' שכתב המ"מ).

והרשב"א בשם הראב"ד חילק בין הסוגיות בענין אחר, שהסוגיא בדף סד ששרי להשהות את אשתו איירי באדם שעונתו בליל שבת וכיון שהוא בעיר אחרת, אבל כשהוא בעירו אי אפשר להשרותה ע"י שלישי דזילא ביה מילתא, אלא אוכלת עמו על השולחן, ואם לאו יוציא ויתן כתובה.

עוד חילק בשם הירושלמי, שהמשנה של המשהה אשתו איירי בנתרצתה. אבל היכן שלא התרצתה, חייב לאכול עמה, ובזה איירי המשנה בהמדיר, "כאן שקיבלה עליה כאן שלא קיבלה עליה".

ובריטב"א (סד): כתב, שהראב"ד נמי סובר כירושלמי שדוקא בנתרצתה, וע"כ ס"ל לראב"ד שע"כ שהמשנה בסד ששרי להשהות (והבין הראב"ד שלא מדובר בנתרצתה) איירי במי שעונתו רק בליל שבת. ומסיק הריטב"א וכן עיקר.

והרא"ש בהמדיר סימן ד' נמי עמד בסתירה שבין המשניות ותי' "י"ל דהדירה שאני". והמשיך והביא את תי' הירושלמי.

ובפשטות כוונת הרא"ש בתי' הראשון שהיכן שמדירה זילא ביה מילתא, משא"כ בהמשרה אשתו ע"י שלישי שאין זילא ביה מילתא, ולפנ"י כשאין זילותא אף בלא קיבלה עליה שרי. וכן כתב בקרבן נתנאל אות ח'.

העולה מהאמור דלדעת הרמב"ם בפשטות יכול להשהות את אשתו לבד, ובלבד שיאכל עמה בליל שבת. ולדעת הירושלמי אינו יכול להשהות את אשתו לבד אם לא התרצתה לכך. ולדעת הרשב"א לראב"ד מי שעונתו רק בליל שבת רשאי ומי שעונתו כל יום אינו רשאי. וכן דעת הריטב"א. ולרא"ש לתירוץ ראשון יכול להשהותה, וכרמב"ם. ולתי' שני כירושלמי שאינו יכול אלא א"כ נתרצתה.

ולהלכה נחלקו בכך השו"ע והרמ"א סי' ע' סעיף ב', השו"ע כרמב"ם, והרמ"א כירושלמי.

⁶ פשטות המ"מ דבעינן תרתי גם נדר (איסור) וגם שלא יאכל עמה בליל שבת, ומאידך כדי לשהות בלא אשתו הצריך נמי ב' תנאים, שלא יהא נדר ושיאכל בליל שבת. ויש להסתפק מה הדין בהדיר ואוכל בליל שבת, וכן בלא הדיר ולא אוכל בליל שבת. ובפנ"י שהבאנו בסמוך מבואר שלמד שלמ"מ החילוק הוא רק אם הדיר או לא. ויעוין בגינת ורדים שכתב דבמדיר חוץ מליל שבת ואוכלת עמו בליל שבת נמי יש זילותא, דבעינן תרתי לטיבותא, ע"ש וע"ע בבית יעקב סימן ע' סעיף ב'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומעתה לכאורה המקרה שלפנינו, תלוי במחלוקת הפוסקים הנ"ל, ולדעת הרמב"ם והשו"ע והרא"ש בתי' א' כיון שלאשה היה זכות לעזוב את בית הצדדים, לכאורה ככל והאיש נותן לה מזונות ובא לאכול עמה בליל שבת אין לה זכות לתבוע גירושין.

אולם נראה שמאחר שלמ"מ (בדעת הרמב"ם) החילוק בין המשניות תלוי בזילא ביה מילתא, והיכן שזילא ביה מילתא אינו יכול להשהותה לבד, לכאורה אדם שמשהה את אשתו בבית אחר ואינו מתגורר עמה בקביעות - אף שנמצא בסמוך, לכאורה אין לך זילא ביה מילתא גדולה מזה⁷, ואף הרמב"ם יודה בכך.

הרב שמואל דומב - דיין

ראיתי את אשר כתב אהובי וחביבי הדיין הגאון רבי אליהו עמאר שליט"א. דברי פי חכם חן, שהאריך הרחיב כיד ה' הטובה עליו מפי סופרים וספרים בברור המקרה שלפנינו. וכמו כן, חזיתי את אשר התוכח עמו אהובי וחביבי הדיין הגאון רבי שמואל דומב שליט"א.

ואני אומר, כי בוודאי בזמננו כל אדם נושא אשה על דעת המנהג ו"כהלכות גוברין יהודאין". וזה בכל העניינים וגם בענין חיוב המדור. ומכיון שהמנהג פשוט בזמנינו שכל זוג ישכון בבית נפרד, כל זוג - איש וביתו באו. לפיכך, פשוט שזכותה של האשה לדרוש לגור בבית נפרד כפי המקובל.

ואמנם האיש טוען כי הם נישאו על דעת שיגורו בבית אמו. הרי האשה ענתה ואמרה, שאמנם הסכימה לכך למספר חודשים אך לא ליותר. והאיש לא הוכיח שלא כדבריה. אין לחייבה יותר ממספר חודשים לגור שם ובזכותה לדרוש לעבור לגור עם בעלה כפי מנהג העולם, במיוחד אם לא איתדר להו מקודם והיו מריבות מסביב לענין זה.

ומעתה, נדון לענין זכאותה של האשה בכתובתה.

לא מצאתי סיבה להפסידה את כתובתה ואע"פ שהיא עזבה את הבית, כפי שיבואר.

במקרה זה, האשה עזבה את הבית בצדק עקב התכתבותו המחפירה של האיש עם אשה זרה. האשה עזבה את הבית, אך דרשה הדרכת נישואין. על איש שפגע כך באשתו מוטלת חובת הפיוס של אשתו. האיש לא טרח מספיק לפייס את האשה, ועמד על דרישתו לשוב לגור בבית אמו, שהינה דרישה בלתי צודקת ונוגדת את המנהג.

ובמיוחד לנוכח העובדה שהמדריך המליץ לעבור לגור בנפרד או לפחות לעשות מדרגות ודלת נפרדת לחדר בו הם שוכנים, והאיש לא הסכים לכך. ולנוכח העובדה שהאשה הסכימה לגור בבית סמוך לאם האיש, והוא לא הסכים.

לאור כל האמור, פשוט שצודקת האשה בדרישת הגירושין ולא הפסידה כתובתה.

רציתי להשתעשע בדברי חברי היקרים שליט"א אך כדי לא לעכב את מתן פסק הדין, נשאר זאת להזדמנות אחרת ועוד חזון למועד.

⁷ לכאורה באופן שגר באותו בית אלא שבחר לישון בחדר נפרד, לדעת הרמב"ם כיון שאנשים לא יודעים מזה לא נחשב זילתא ביה מילתא, ואם אוכל עמה בליל שבת אין בזה עילה לתביעת גירושין, ואם תבעה גירושין אין לה כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הרב ציון אשכנזי, אב"ד

לאור האמור ביה"ד פוסק:

- א. על האיש לשלם לאישה את דמי כתובתה בסך 180,000 ש"ח.
- ב. כלל הכספים הנמצאים בחשבון הבנק המשותף, יחולקו בין הצדדים בחלקים שווים.
- ג. לאור חיובו של האיש בכתובת האישה, ביה"ד דוחה את בקשת בא כחה, להוסיף על כך איזון משאבים ביניהם, וביה"ד מורה כי כל צד יישאר עם זכויותיו ממקום עבודתו.
- ד. אין חיוב להוצאות.
- ה. על המזכירות לסגור את התיקים הרכושיים.

ההחלטה מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים

ניתן ביום י"א בסיון התשפ"ב (10/06/2022).

הרב שמואל דומב

הרב אליהו עמאר

הרב ציון אשכנזי – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה